

198

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Ecclesiastică

A

SĂNTULUI SINOD AL S-TEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE
ROMANE.

ANUL AL XXIV-lea, No. 12.

7-12
XIV-1900-1901
MARTIE

TABELA MATERIILOR

	Pag.
1 Cuvînt la Sfînta și Marea Duminică a Paștelui.	1109
2 Iisus Christos, vieța și învățatura Sa.	1115
3 Predica în vechime.	1137
4 Amintiri din Istoria Bisericească.	1149
5 Sistemul Filosofico-Teologic al Fericitului Augustin.	1166
6 Despre persoana lui Iisus Christos.	1177
7 Din activitatea pastorală.	1186
8 Donațiuni	1189
9 Tabela materiilor.	I.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA GĂRȚILOR BISERICEȘTI

1901.

CUVÎNTARE

LA SFÎNTA ȘI MAREA DUMINICĂ

A

PASCELUÎ.

Ți de bucurie și veselie, iubitorilor; ți de îmbrățișare și de mântuire; ți de lumină și sfințenie; ți de pace și împăcare; ți de renaștere și reînnoire a sufletelor noastre; ți cu adevărat mare și minunată și strălucită. Acesta este sărbătoarea sărbătorilor, praznicul praznicilor. Acesta este ziua cea venerată și sfântă și strălucită a Invierei Domnului nostru. În această zi Domnul nostru Iisus Christos ne-a ridicat pre noi, căzuți în păcat. În această zi ne-a reînviat pre noi, omoriți de greșeli. În această zi ne-a deschis raia, ca să ne bucurăm de lemnul vieții, care este scumpul și de viață dătorul său trup și sânge, prin care ne curățim și ne sfințim și ne luminăm și ne reînoinim. Pentru acesta, mă rog, fraților mei, cercetați-vă fie-care pre sine înșivă, și apoi să mâncați din pâine și să beți din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea fără a fi vrednic, cu păcat mănâncă și bea; căci nu deosebește trupul și sîn-

gele Domnului nostru Iisus-Christos. Și cine poate să spue puterea Domnului, și să facă auđite laudele lui? Și cine este vrednic să istorisescă și să arate și să facă cunoscut cu adevărat harul ąilei, și să laude și admire puterea și mărirea ei? Cât de nepătrunse sunt judecările lui Dumnezeu și nestrăbătute sunt cărările sale. Eri eram plini de întristare, iar astă-ąi plini de bucurie. Eri eram în suspine, iar astă-ąi veseli. Eri în întristare, și astă-ąi în bucurie. Nespus cu adevărat, frații mei, este harul ąilei acestea. Negrăit este darul misterului. Nepătrunsă este cu adevărat, și covârșitoare de mare iubirea lui Dumnezeu pentru noi, și milostivirea lui și înjosirea lui. Căci preț de rescumpărare s'a dat pre sine Domnul nostru Iisus Christos pentru noi toți, și ne a adus de la mörte la viață, de la întuneric, la lumină, de la sclavie, la libertate, de la dușmănie, la adevărata prietenie. Ne a rescumpărat de la blestem și păcat, făcându-se pentru noi blestem, ca să dobândim înfierea, ca să nu mai fim sclavi, ci liberi; să nu mai fim turburați, ci neturburați; să nu mai fim iubitori de lume, ci iubitori de Dumnezeu; să nu mai umblăm cu gândul la cele trupești, ci la cele sufletești; căci cei ce umblă cu gândul după cele trupești, numai la ale trupului se gândesc; și cei ce umblă cu gândul după cele duhovnicești, la cele ale spiritului se gândesc. Ne-a învățat ca să sėrbătorim spiritualmente, și să ne purtăm spiritualmente; ne-a povățuit să ne purtăm cuvios și cu dreptate, cu iubire și unire. Ne-a sfințit, ne-a glorificat pre noi în duhul cel sfânt, ca să umblăm în reinoirea vieței. Iar noi cu

ce resplătim demn, majestății slavei și împărăției lui Dumnezeu? Ce îi dăm în schimbul covârșitorului său dar și har! Să mulțămim Domnului, iubiților. Să îi mulțămim și să-l slăvim pentru mila lui, pentru noi. Să îi mulțămim și să cădem și să i ne închinăm lui. Să îi aducem miresme și laude, drept daruri, cu frică și cu pietate. Căci iubitor de bine și iubitor de oameni este stăpânul, și primește tot ce îi oferim noi; fie că sunt de mică valoare și neînsemnate cele ce i se aduc. Să iubim și noi, frații mei, pe Acela carele ne-a iubit pre noi, prin harul lui. Să murim pentru acela carele, a murit pentru noi. Să urmăm preceptele sale cele sfinte. Să ne curățim pre noi de întinarea trupului și a sufletui. Să aducem Dumnezeului nostru fapte bune: credință, iubire, speranță și răbdare; înfrângere de inimă, lacrimi de zdrobire, curățenia conștiinței; mortificarea mădulărilor pămîntești: a curviei, a necurăteniei, a patimilor, a dorințelor celor rele, și a avidității. Să îi slujim cu înțelepciune, fermitate, statornicie și răbdare. Să îmbrățișăm iubirea adevăratului nostru Dumnezeu și Tată; să 'i cântăm lui cântare nouă, tot-d'auna să îi cântăm. Să plesnim cu mâinele și să strigăm lui Dumnezeu cu glas de bucurie, că Domnul este prea înalt, înfricoșat, împărat mare preste tot pămîntul. Mare este Domnul și laudat foarte; mare este Domnul, și mărirea lui nu are sfârșit; mare este Domnul și mare este puterea lui. A surpat și a zdrobit pre trufașul și sumețul vrăjmaș al nostru, pre diavolul; și a călcat mórtea, și a înviat pre toți, dăruindu-ne nouă viața cea veșnică. Căci ieri ne-am îngropat împreună cu

Christos, iar astă-đi ne-am înviat împreună cu el; ieri ne-am crucificat împreună cu el, iar astă-đi ne slăvim împreună. Pentru acésta o să dobîndim tot-d'auna, iubişilor, darurile cele bune ale acestuî frumos prasnic. Să ieşim dar veseli întru bucuria Domnului, ca slugi recunoscătore; împéraţi şi arhiereî, stăpâni şi stăpâniţi, preoţi şi diaconi, monahî şi regi, ostaşi şi civili, bătrîni şi tineri, bărbaţi şi femeî, bogaţi şi sêraci, sclavi şi liberi, slăviţi şi preamăriţi pre Domnul, Dumneđeul nostru, şi pre acéstă strălucită şi veselă sêrbătore lăudaţi-o, o admiraţi şi o cinstiţi. Ceî ce aţi postit şi v'aţi ostenit, veniţi cu bucurie să luaţi dinarul. Ceî ce aţi lucrat din césul întâiû, primiţi astă-đi dréptă plată. Ceî ce aţi venit după césul al treilea mulţamiţi, şi veseli, să sêrbătorim astă-đi. Ceî ce aţi sosit după césul al şeselea nu vê îndoiti. Ceî ce aû întârziat până la césul al noulea, apropiaţi-vê, nici de cum îndoindu-vê. Ceî ce aţi sosit numai în ora a un-spre-đecea, nu vê temeţi de întîrziere, şi pentru acésta să vê întristaţi. Darnic este stăpânul, bun şi milostiv şi compătitor. Primeşte pre cel din urmă ca şi pre cel dintâiû. Li-nişteşte pre cel din césul al un-spre-đecea ca şi pre cel ce a lucrat din césul întâiû; şi pre cel din urmă milueşte şi pre cel dintâiû vindecă; şi acestuîa dă, şi aceluîa îi dărueşte; şi părerea o primeşte şi lucrul îl preţueşte; şi dorinţa o primeşte şi voinţa o laudă; şi intenţiunea o vede, şi dispoziţiunea o iubeşte. Deci apropiaţi-vê cu toţiî către el şi vê luminaţi. Şi ceî întâiû şi ceî de al doilea; şi ceî de mijloc şi ceî din urmă, luaţi plata. Bogaţi şi sêracii împreună dântuiţi; înfri-

nații și leneșii, cinstiți ziua; cei ce ați postit și cei ce n'ați postit, veseliți-vă astăzi; masa este plină, desfățați-vă toți; vițelul este mult, nimeni să nu iasă flămând și lipsit. Toți împărtașiți-vă de bogăția bunătaței. Căci Paștele nostru, pentru noi Christos, s'a pus. Toți să luați din isvorul cel nesecat, Tatăl și Dumnezeu, și vă veseliți; gustați și veți vedea că Christos este Domnul; Dumnezeu, Domnul și s'a arătat nouă. Nimeni să se plângă de sărăcie, că s'a arătat împărăția cea pentru toți. Nimeni să nu se tânguiască de păcate; că iertarea din mormînt a răsărit. Nimeni să nu se témă de mórte, căci mórtea Mântuitorului ne-a eliberat pre noi. Să lăsăm dușmăniile și răsbunările cele dintre noi, iubiților. Să iertăm toate pentru înviere; și să șicem celor ce ne urăsc pre noi, că frați ai noștri sunt, și să 'i îmbrățișăm pre dînșii. Căci Christos este pacea noastră. Că cele pămîntești cu cele cerești împacându-le și făcându-le pe amândouă una și zidul de despărțire desființându-l, a deslegat dușmănia prin trupul lui, și pacea a dat ucenicilor și apostolilor lui; pacele-a lăsat lor, și prin ei, ne-a făcut pre noi fii păcei și ai iubirei. Indrăsnii, a șis: eă am învins lumea și pre stăpânitorul lumei, ținënd păcatul lumei. Căci ne-a mântuit pre noi Christos Dumnezeu, și ne-a scos din iad; ne-a smuls pre noi din stăpânirea diavolului și ne-a eliberat din sclavia lui. Amăritu-s'a iadul gustând din scumpul și sfîntul trup al stăpânului, precum a preșis Isaia: «Iadul s'a amărit întîmpinându-te pre ține jos. Amăritu-s'a, că s'a stricat. Amăritu-s'a că s'a batjocurit. Amăritu-s'a că s'a legat. Luat-a trup,

și cu Dumnezeu s'a întâlnit. Luat-a ce a vădut, și a cădut unde n'a vădut. A înghițit mórtea neștiind, și după ce a înghițit, a cunoscut pre cine a înghițit. A înghițit viața, și s'a înghițit de viață. A înghițit pre unul cu toții, a perdut pre unul pentru toți. A răpit leul și i s'a rupt dinții. Prin păcat, mórtea a avut putere, iar în Christos, negăsind păcat, a rămas fără lucrare, căci acul (boldul) morței este păcatul, iar Domnul n'a făcut păcat și în gura lui nu s'a găsit înșelăciune. Este decî priincios ca să șicem: Unde îți este mórte acul? Unde-ți este iadule învingerea? Inviat-a Christos și tu te-ai surpat. Inviat-a Christos și se bucură ingerii. Inviat-a Christos și a cădut demonii. Inviat-a Christos și domnește viața. Inviat-a Christos și morții au înviat împreună cu el. Inviat-a Christos și ne-am mântuit de stricăciune. Inviat-a Christos și am ieșit din blestem. Inviat-a Christos, și am înviat și noi cu el. Inviat-a Christos, și noi ne-am umplut de viață. Căci Christos sculându-se din morți, începătură celor adormiți s'a făcut. A căruia este slava și stăpânirea și închinăciunea și mărirea acum și pururea și în veci ¹⁾).

D.

¹⁾ Acastă din urmă parte este precum se vede, în mare parte o reproducțiune a cuvîntărei Fericitului mare dascăl al Bisericii, Sf. Ión Chrisostom, însă se deosebește de textul cunoscut și cuprins în cărțile noastre de ritual.

IISUS CHRISTOS

VIAȚA ȘI ÎNVĂȚĂTURA SA.

Conferință ținută la Ateneul Român în 15 Martie 1901.

Mulți dintre noi se vor fi întrebat, cetind subiectul ce mi-am propus a trata în astă sérá înaintea D-vóstre, «*Iisus Christos, Viața și Invățătura Sa*», că ce am a spune noú, când este o cestiune cunoscută și de elevii șcólelor primare.

Lucrul așa apare la supra-față. Dar dacă cugetăm mai adînc cestiunea, dacă considerăm că în tótă lumea civilisată, centrul în jurul căruia se învârte tótă activitatea noastră politică, socială și religiósă, sórele ce încăldește omenirea, razele ce o străbat și mișcă mintea noastră și ne produc cu abundență idei înalte și mărețe și care în urmă devin focarul a tot progresul omenirei creștine, este învățătura lui Christos; apoi influența bine-făcătoare ce o exercita creștinismul asupra inimei noastre și din care resultă, ca din o plóie bine-făcătoare ce rodește pămîntul, tot felul de virtuți cetățenești, nu este de cât tot învățătura creștină—*Christos și viața lui*, ca pildă de urmat pe acest pămînt, atunci sper că ori-cine va admite ca justificată gândirea mea, când mi-am propus a trata o ast-fel de cestiune în Ateneul Român.

Când Christos pentru creștinii este busola noastră cu care și prin care percurgem marea cea învăluită a acestei vieți și cu siguranță de a ne conduce către un liman știut, spre a evita naufragiile pururea amenințătoare ale vieții noastre; când totă viața noastră se mișcă și se dezvoltă din pruncie și până la mormînt povățuită de principiile morale ale învățătorei lui Christos; când ne amintim că Noi Români din vécuri îndepărtate am fost și am rămas creștini, că strămoșii noștri cu credință tare și nestrămutată în învățătura lui Christos, întărindu-și brațul, înfrîntău pornirele vrăjmașe ale năvălitorilor Nordului în multe sute de ani; când știm din documente și fapte reale că nu i-au călăuzit pe ei, în acest lung și nesfîrșit război de viață și mörte pentru némul lor, de cât credința puternică și neclintită în Christos—Dumnezeu; când cunöștem că munții, dealurile și văile țerei noastre sînt presărate, ca ceriul cu stele, de biserici, monastiri, casteluri și întărituri, ce sînt dídite ca trofee ale victoriilor lor, ca niște semne vii ale credinței lor în Christos; când în fine sîntem convinși că strămoșii noștri numai pentru apărarea legii și a moșiei lor își vărsaü sângele cu prisosință și învingeau și alungaü pe vrăjmași din căminul lor—atunci cred că'mi veți da dreptate pe deplin în alegerea subiectului meu.

Nu știm ce va aduce ziua de mîne, dice proverbul românesc, dar știm și vedem dîlnic ce vigöre are până astă-đi în omenire Creștinismul. Aduc de dovadă poporul Boer, care numai cu puterea credinței lor creștine a înfrînt și înfrînge încă puterea cea tare și tiranică a asupritorilor, apărându-și țara lor. Ei póte vor peri, pentru că forța încă priméză lucrurile omenești; dar Istoria va spune în seculi nesfîrșit, că acest mánunchiü de ómeni, în puterea credinței lor au învins luptându-se vitejește și n'au primit jugul robiei de cât trupurile lor mörte eroic. Dacă Istoria veche ne vorbește de eroismul Grecilor de la Termopile, după mine cu mult mai superior este eroismul Boerilor, cari și ca număr și ca mijlóce nu's mai pre jos, și cu toții se sacrifică pentru țara lor, fără deosebire de vrîstă și sex, numai conduși de credința lor în Christos! Aci le putem pune cuvintele lui Iisus Christos: „*Credința ta te-a mîntuit, mergi în pace*“.

Timpul trece, lucrurile se schimbă, dar evenimentele se pot repeți. Când într'un popor creștin a slăbit puterea credinței, acesta însemnă curat și pe față, că-i lipsește vigorea, i-a încetat eroismul vechi și că molesia și trândăvia l'a copleșit, iar corupția bate la ușă spre a-l captiva. Avem zilnic exemple dureroase, crime în societatea noastră și care s'ar stavili în cea mai mare parte prin o educație religioasă dată în familie și societate. Acesta ne lipsește în prezent.

De aceea este bine să ne deșteptăm la timp, să ne'ntrebăm și noi în conștiința noastră de popor: Ore avem noi astăzi, în împrejurările ce ne învâluie și înlăuntru și în afară, credință tare în Christos Domnul nostru? Păstrat-am noi ore depositul sfânt, ne'ntinat și întreg, pe care l'am moștenit de la strămoșii noștri — iubirea ferbinte de *Ieșe și moșie*? Răspunsul la această importantă chestiune politică și religioasă nu ni-l poate da teoria abstractă, ci conștiința individuală a fie-cărui din noi. Când într'un edificiu toate petrele sînt întregi, atunci cu siguranță că acea clădire va rezista asprimei vremilor; și din contră, când în el se vor găsi pietre sfărîmate și stricate, atunci curând trebuesc înlocuite spre a se salva edificiul. Așa e și cu viața familiilor și a națiunilor. *Cine are minte de priceput să pricepă*, a și Christos.

Iată pentru ce, dar, expun acum Viața și Invățătura lui Christos, ca înprospătându-ne în minte povăturile pline de adevăr și folositoare nouă ale lui Christos și ascultând unele principii ori învățături de ale Sale să ne întărim spre a fi gata la tot momentu, *că nu știm nici ziua nici ceasul intru care* nevoia ne va cuprinde. Când ora supremă ne va găsi fără credință tare, fără razim și vigore morală, ori ce furtună ne poate strivi și trupește și sufletește. Acesta-i un adevăr absolut. E lucru experimentat de omenire. Istoria ne dă destule exemple unde au ajuns națiunile fără Religione ori indiferente în respectul Religiei.

Să intrăm acum în expunerea subiectului nostru.

Voiu arăta și combate apoi mai întâi atacurile date de vrăjmașii persoanei lui Christos și a scrierilor Noului Testament, pe care să bazeză reprezentarea figurei lui Iisus Christos. După aceea voiu expune Viața și Invățătura lui Christos, pe care o întărea prin fapte supranaturale, numite

minunii. Din acestea va rezulta în mod evident că Iisus Christos este Dumnezeu și Mântuitorul lumii. Iar pentru creștin garanția sigură a perfecționării lui trupești și sufletești.

Nici o cestiune alta religioasă n'a preocupat mai mult spiritele mari ale secolului trecut, ca cestiunea despre *persóna lui Iisus Christos!* De persóna, viața și învățătura lui Iisus Christos însă se leagă strins cestiunea Creștinismului însăși, ori a istoriei omenirii creștine. Este un adevăr, că timpurile noastre nu sînt dispuse pentru a discuta cestiunii dogmatice; dar este iarăși un adevăr că istoria lumii creștine este organul și acoperemîntul credinței dogmatice. Lupta pentru dogme s'a contopit în prezent la persóna lui Iisus Christos. Pe terenul istoric dar ne vom pune și noi tratând acum Viața și învățătura lui Christos. În istorie iată ce găsim:

Plinie în Epistola lui către împăratul Traian vorbește despre imnurile pe care le cântău creștinii în adunările lor spre mărirea lui Iisus Christos, adorându-L ca Dumnezeu (Ep. X. 97). Dacă am fi privați de ori ce învățătură Apostolică despre persóna lui Iisus Christos, dovada acesta istorică, că Christos a fost adorat ca Dumnezeu, ar fi suficientă. Noi știm istoricește astăzi, din învățătura Bisericii primare, că au existat de la început două păreri contrare persónei Mântuitorului nostru, una iudaică, ce nu vedea în Iisus Christos de cât numai un simplu Profet; alta păgână, ce nu-l recunoștea de cât ca ceva supra-omenesc, venit dintr'o altă lume mai înaltă. Dar și în o părere și în alta noi declarăm că se sacrifică realitatea istorică a persónei lui Christos, tendențios. Credința creștină despre unirea celor două naturi, divină și umană, în o singură persónă în Iisus Christos, este o cestiune a cugetării creștine și nu se va putea pătrunde nici o dată de mintea omenescă. Dar să fim drepti, să judecăm imparțial: în care cestiuni, chiar și în lucrurile cele ale lumii fizice, ce ne cad sub simțuri, când ne adîncim mai profund de cât numai la înfățișarea lor externă, putem să declarăm că am ajuns la știința desăvîrșită a substanțelor lor așa, ca să nu ne mai rămână nimic necunoscut? De aceea și credința creștină și Mărturisirea Bisericii rămân cu totul independente de atacurile ce i le

face mintea teoretică, voind să explice desăvârșit misterul persoanei lui Iisus Christos. În această credință a vieții și învățătorei lui Christos sînt de acord, toate Bisericile creștine desbinat de centrul lor—Ortodoxismul. Creștinii tuturor secolilor trecute și prezente ș'aŭ plecat și își plécă genunchii respectuos, adorând pe Iisus Christos ca Dumneđeŭ! Acesta-ı un fapt istoric. Acesta-ı credința creștină.

Secolul trecut n'a tăcut de căt a reınoi erezii secolilor primari față de persoana lui Iisus Christos.

Așa: Raționalismul secolului trecut a atacat din persoana lui Iisus Christos partea Dumneđeescă și tot cei supra-natural, susținend că El n'a fost de căt cel mai mare moralist dintre ómeni. Dar dându-și curind samă că Creștinismul este un *fapt istoric* și că trece dar peste marginile unei sisteme morale; că persoana lui Iisus Christos este mult mai mare și mai imposantă de căt a unui simplu Rabin din Nazaret, aŭ părăsit acest teren de luptă. După Raționaliști, Spinoza d. e., nu acceptă în Christos de căt un simplu simbol al înțelepciunii dumneđeesti, Kant o perfecțiune a idealității, Scheling și Hegel: unirea dumneđeirei și omenirei în abstract. Dar prin aceste raționări s'aŭ depărtat cu totul de la *faptele istorice* privitoare la persoana lui Iisus Christos așa cum ni le daŭ Evangeliștii! Strauss explică viața lui Iisus Christos reducend'o la mit, susținend că viața lui Iisus așa cum ni se dă de Evangeliști se datorește spiritului poetic al Bisericei primare, adscriindu-ı numai o mică și neînsemnată urmă de realitate istorică. Dar noi ı întrebăm: al cui produs este atunci însăși Biserica? Acui instituțiune este ea, a unor simpli păcătoși și vameși? Acesta-ı cu neputință. Renan convingend-u-se că puterea realității istorice din viața lui Christos este mai mare de căt ar putea-o cine-va s'o explice prin mit, în scrierea sa cunoscută *La vie de Jesus* prezintă un progres față de teoria lui Strauss. Spiritul filosofic al germanului a putut să se mulțumescă numai cu teorii; dar cel practic al francesului pretinde fapte istorice. De aceea Renan observă că rezultatele cele mai mari pe care le-a făptuit Iisus trebuie să corespundă *cu o cauză ascunsă în persoana sa*, că Iisus n'a putut fi creațiunea biografilor lui, că istoria evangelică, după caracterile sale esențiale, trebuie să fie adevărată, și mărturisește că Iisus

este „*om de distanțe colosale*“: dar să luptă a înlătura mărturisirea de a recunoște pe *Christos de Dumnezeu*, după sistemul său. Aglomerază asupra lui Christos calificațiile cele mai frumoase, numai și numai că să nu fie nevoit să exprime un singur cuvânt, că adică persoana lui Christos este un *miracol*. Renan neagă în genere lumea viitoare, minunile din Evangelii, nu admite un Dumnezeu personal și liber, precum nici nemurirea sufletului. Acesta-îl metodelui său filosofic¹⁾.

La atacurile lui Renan bărbații creștinii erudiți au răspuns cu prisosință. Noi șicem: că până când va exista un sentiment religios în omenire, și acesta va exista în veci, acela se va ridica pururea contra ideii sale interpretative, că adică Iisus ar fi întrebuițat ore-care meșteșugiri viclene, condamnate de morala creștină, pentru ași săvârși faptele sale. Nici odată nu va admite omenirea creștină, că Iisus Christos s'a fățarnicit numai că este un cunoscător al inimilor noastre, nici va suferi să se șică că învățătura lui curată, cu conștiință a întunecat'o, prin amestecarea unui entusiasm fanatic pentru a o face mai înfruntătoare în popor,—care-î place adică a se înșala. Or când Renan șică că Christos s'a predicat pe sine de Fiul a lui Dumnezeu, a pus această idee ca basă a împărăției lui, pe când adică în conștiința sa ar fi condamnat o așa pretențiune. Ast-fel de idei blasfemătoare ce lovesc direct în inima creștinului numai în imaginațiunea coruptă a cui-va, se pôte strecura. Pe cât timp vor exista în Sf. Evangelii majestatea simplă și impunătoare precum și sublimul lor, acestea vor fi de asemenea combaterea cea mai puternică a unor ast-fel de insultători ai persoanei lui Christos. Așa sînt timpurile moderne, nimic nu se respectă, din toate să face trafic și preocupție. Ș'apoi noi știm că Renan nu era creștin, ci evreu așa se explică totul. Oamenii serioși însă apreciază ori ce lucrare literară și ori ce întreprindere, după adevărata sa valoare; de aceea asemenea scrieri tendențioase n'au vieță lungă, dispar ca și modele de șic.

Vedând adversarii creștinismului că lupta dată pe terenul

¹⁾ Veđi la vie de Jesus și combaterea ei, de Weschlagen. 1764, pagina 45.

teoretic și istoric nu le-a reușit, aș schimbata tactica, ș'aș ales ca teren de luptă combaterea autenticității cărților Noului Testament, declarându-le că sînt un produs mult mai posterior, a unor ómeni fanatici și ignoranți. Așa Strauss și mai ales Bauer s'a încercat a proba că figura lui Iisus Christos așa cum rezultă din cele patru Evanghelii n'ar putea fi considerată ca adevărată, pentru că Christos n'a scris nimica, apoi ucenicii lui erau ómeni simpli, necărturari și că scrierile din Noul Testament nu sînt ale autorilor ce le pórta numele, ci sînt produsul deosebitelor stări ale Bisericii creștine din timpuri mai recente. Dar bărbați erudiți creștini aș probat cu certitudine istorică că tóte cărțile Noului Testament, ce ne reprezintă persóna lui Iisus Christos atât de mărêță și sublimă, sînt cu adevărat ale autorilor ce le pórta numele și că nici odată în Biserica primară n'a fost contestată acéstă credință a autenticității lor. Apoi să știe că chiar de la început aceste scrieri erau cunoscute de creștini spre finele secolului întăi, și că din ele se citeau dinic pericope întregi la serviciul bisericesc. Dar dacă n'ar fi fost bine încredințați și convinși Creștinii primari de veracitatea lor originală nu le-ar fi întrebuintat, ci le-ar fi aruncat, dupre cum știm că le-aș lepădat pe cele ale ereticilor, cari falsificau tendențios cuprinsul intern al unora din cărțile Noului Testament cu scop de aș introduce în ele eresiile lor. Fórte ingenios a observat filosoful Lessing, cu spiritul sêu critic, când a đis: «Dacă față de T. Liviú, Dionisie, Polib și Tacit ne purtăm cu atâta buna-voință și generositate, nesupunênd scrutărei critice or ce literă a lor, de ce să nu arătăm tot aceeaș purtare și către Mateiú, Marcu, Luca și Ión¹⁾». Renan supune Sf. Evangheliú la un examen atât de arbitrar, în cât estragerile lui din ele nu mai samănă de loc cu istorisirile adevărate ale istoriei Evangelice, ci sînt mai mult ca un roman, produs al unei imaginațiuni inferbântate. De aceea scrierile lui Renan nimeni nu le-aș considerat ca avênd o valóre științifică ca fond, ci bune numai pentru o cetire de delectațiune, pentru spiritele speculative filosofice, ori curioșe de a ceti lucruri noi.

Să revenim la cestiunea nóstră la *persóna lui Christos*.

¹⁾ Lessing ediția Lachmann X. 52.

Pretutident în Evangeliile întimpinăm figura lui Iisus Christos. Pretutident, în toate învățăturile lui întâlnim descrisă icóna lui. El dă cuvintelor sale acel farmec și grație particulară, acea minunată putere de convingere ce impune credința vrînd nevrînd!

Din vorbirea lui Christos transpiră acel spirit ce captivă și care dă învățăturii sale divine, acea forță convingătoare ce-i neîntrecută. El unește simplul cu sublimul în toate cuvîntările sale!

După Sf. Evangelii tată cum ni se presintă zugrăvită prin pana scriitorilor persoana lui Iisus Christos. El se naște într'un mic orașel al Galileei, în casa unui meșteșugar sărac. Acesta s'a întimplat în Betleem, în orașul lui David și a fost urmată de evenimente supra-naturale cunoscute tuturor creștinilor. Viața sa publică nu se lîgă mai de loc cu întâile sale fapte supra-naturale întimplate la nașterea sa. Se părea la început că prin nașterea lui a răsărit un nou sôre pentru Israil. Dar mai târziu din cauza vieții sale publice umilite, acele fapte extra-ordinare s'au dat uitărei de cătră contemporanii. Unii din ei murise deja, alții credeaū că pruncul născut miraculos aū fost ucis de către Irod împreună cu cei-l-alți prunci, și de aceea nici s'a mai făcut vorbă între Iudei. Numai Iosif, pretinsul sêu tată și Maria Născătoarea de Dumneđeū țineaū aceste evenimente secret în inima lor. Ast-fel Christos s'a crescut și s'a nutrit în orașul Nazaret, de unde i se și dăduse numele de Nazarinean. Sf. Scriptură a Vechiului Testament era singurul nutriment spiritual a lui Christos în tinerețea sa, în care, după obiceiul iudaic, de curînd a fost introdus. Din aceste cetiri ș'a inspirat ideile sale, ș'a format cunoștințele sale. Fie-care creștin a dorit să știe ceva mai mult despre copilăria lui Iisus Christos, de aceea imaginațiunea productivă a ômenilor aū umplut acest gol cu diferite mituri și teratologii. Nu cunoștem de cât o singură întâmplare din viața sa tinăre, taptul istorisit de Evangelistul Luca: că fiind Iisus de doi-spre-șce ani și aflându-se cu părinții săi în templul din Ierusalim, unde s'a dus după obiceiū la sêrbătórea Paștelui, a discutat cu Fariseii și cu Cărturarii din Sf. Scripturi, și când a rês-puns mumei sale, ce-l căuta, acele însemnate cuvinte: „*Ce mē cauți, aū nu știți că în cele ale părintelui meu*

mi se cuvine să fiu?“. De atunci taia dumnezeieței lui naturi a început să se manifeste în el mai puternic. Retorcându-se în casa părintescă după aceea, era supus părinților săi, ajuta părintelui său adoptiv la lucrarea sa zilnică de teslărie, când se pare că încetând curînd din viață Iosif, Iisus a luat asupra-și grija casei și a mamei sale. Acestă umilință este caracterul principal al persoanei și al activității sale publice.

La etatea de trei-șeci de ani Christos vine la Ión să se boteze de la el, spre a începe misiunea sa de Mântuitor al lumii. Ión deocamdată refuză și dorește ca el însuși să fie botezat de către Iisus, declarând că *nu este vrednic nici măcar a-î deslega curelele încălțămintelor lui Iisus*; iar acesta-i dă imperativ: „*lasă acum, căci așa se cuvine ca se plinim totă dreptatea*“. În timpul botezului, Părintele ceresc declară miraculos: „*că acesta este Fiul meu*“. După aceea Iisus să ridică în tăcere de către duhul în pustie, unde prin post și rugăciune de patru-șeci de zile învinge tentațiunile diabolice și în urmă iarăș vine la Ión. Unii din ucenicii lui Ión îl urmăză la invitarea lui impunătoare: „*Veniți și vedeți*“. Impresiunea ce le-a produs persoana lui Christos la atras către el pentru tot-d'auna. După aceea se întorce în patria sa și sevirșește întâia minune în Cana din Galilea. În cuvintele și faptele lui distingem o rezervă plină de umilință. Înainteză pas cu pas în misiunea sa, respândind din ce în ce mai mult învățătura sa.

Acest progres al acțiunii sale mesianice a atras către el mulțimea și glótele de pretutindenți spre a-î asculta învățătura sa; dar care a pornit asupra-î ura neîmpăcată și vrăjmășia pe față a protivnicilor săi în cel mai mare grad. Situația politică a Palestinei era amenințată de cuceririle Rome. Palestina împărțită în tetrarhie, era guvernată de procuratori Romani, iar populația țerei era împărțită în partite politico-religioase: Farisei, Saducheii și Iesenieni. Iudeii se mai bucurau numai de o semi-independență religioasă pe atunci.

Christos n'a avut, în timpul predicii învățăturai sale un loc determinat, ci a umblat din loc în loc; ducea între Iudei o viață plină de griji și lipsuri, însoțită de o muncă prea obositoare. Părăsind Nazaretul vine în Capernaum, unde pare a fi fost mai mult centrul activității sale. Învățătura sa o

expune în public și la loc deschis, unde se putea aduna mulțimea. O expunea ori pe față de a fi înțelăsă de toți. ori prin asemănări, parabole și exemple; după aceea chiamă pe ucenicii săi în jurul său spre a-i iniția în învățatura sa; intră în casa lui Simon, vindecă pe nora sa cuprinsă de friguri grele, când auzindu-se în popor de venirea lui Iisus acolo, alérgă toți din toate părțile la El, aducându-și toți bolnavii și suferinții pe care Iisus îi vindecă punându-și numai mâinele preste ei. Ast-fel ș'a început Christos activitatea sa de Mântuitor al lumii. Sf. Evangelii ne-au conservat fapte și date foarte multe despre adevărurile descoperite de cele ce a învățat și de minunile ce a săvârșit în Galilea. Din aceste fapte și date ne putem reprezenta figura blândă, și măreță, umilită și impunătoare, atrăgătoare și plină de nevinovăție a lui Iisus. Tótă vieța sa pămîntescă este un sacrificiū, o abnegațiune pentru omenire, obosindu-și și sufletul și trupul său. Sf. Evangelii ne spun că vieța sa ș'a jertfit' o pentru săraci, bolnavii suferinți, căroră le alinau durerile prin vindecări miraculoase și prin sfaturi pline de învățături dumnezești. Il vedem în societate cu vameșii și păcătoșii, cu nevoeșii și asupriții, cu întristații și nenorociții de tot-felul; chiamă la el pe cei osteniți și îngreueți de nevoi spre a-i ușura de sarcinile lor prin cuvinte, ce le întărea credința și le alina durerea—starea lor trupescă și sufletescă! Scopul vieței Lui este manifestarea simțului de iubire pentru omenire, de blândete și de bine-facere desinteresată. Dacă vre-o dată iubirea de umanitate s'a arătat pe pămînt, a fost în persoana lui Christos, sub figura sa pacinică, liniștită, blândă și gata spre tot binele! Pe figura expresivă și luminosă a sa se răsfrînge o lumină măreță, o rasă de speranță în el, un ce dumnezeesc, așa că numai privindu-l și contemplându-l îndelung, plecăm vrînd nevrînd genuchele în fața ei, ne prosternăm spre a le închina! Cine vedînd numai pe Domnul nostru Iisus Christos nu-l adoră, privind mersul său lin, tăcînd, și grav, rădicându-și mâinele numai spre a bine cuvînta și alina suferințele omenești, pe fața căruia nu strălucește de cât maestratea divină; apoi cuvintele lui liniștite și pline de balsam vindicător, însădînd convingeri în inimile zdruncinate și abătute; iar adevărul cuvintelor lui sînt probate prin minunile lui! Acéstă iubire

cu prisosință a lui Christos pentru omenire, această compătimire a dumnezeescului nostru Mântuitor a fost răsplătită prin o mörte de ocară, prin crucificare. Tot ceea ce a putut învăța mintea omenescă mai dureros și mai înjositor ca pedepsă de mörte, la acea a fost osîndit. Dumneđeū-omul Iisus Cbristos, nu era un stoic nepăsător, care să desprețuiască cu nepăsare și schinguirile și pe ómenii ce i le aplică; a simțit durerile bătăilor până în adâncul sufletului său, a suferit insultele în față din partea acelor ce n'aũ primit de la El de cât bine-faceri, și se ruga Părintelui Ceresc pentru ei: „*Iartă-le lor Dómne că nu știũ ce fac*“. Nimic mai mișcător și mai impresionător de cât istorisirile Evangeliștilor descriind simplu, lin și nemaestrit ultimele momente din vieța pămîntescă a Mântuitorului! Cu cât ne apropiem de Ghetsimani și Golgota, cetind Sf. Evangeliũ, cu atât mai mult ne cuprinde un fior de frică, o întristare adîncă și o indignare ne măsurată, vedënd cum se desfășurã de către vrăjmașii săi tot mai necorect și nedrept evenimente tragice ale vieței ultime a lui Christos. Un sfat secret, un complot, se adunã din Cãrturarĩ și Farisei și uneltesc uciderea Mântuitorului lumii; un Iuda, ucenic de al lui Christos, prin bani este cumpărat și'și vinde pe învățatorul și binefăcătorul său! Christos după ce sêvrșește Pasca a treia a legii nouă, cu ucenicii săi, cărorã le vestește atunci și apropiata sa suferință și mörte, să ridicã de la masã nóptea și trece în tăcere în grãdina Ghetsimani ca să se róge pentru ultima órã cãtrã Părintele său, nu pentru el, cã nu avea trebuință, ci pentru ca să ție pe ucenicii săi uniți între ei, spre a-i răspândi învățatura sa între popóre!

Iată o micã pericopã numai din acéstã sublimã rugãciune:

«Părinte! Venitaũ césul, prea-mărește pe Fiiul tãu, ca și Fiiul tãu să te prea-mărescă. Dupre cum i-ai dat lui putere peste ori-ce trup, pentru ca să deã viețã vecinicã la toți cari i-ai dat Lui. Și acésta este vieța cea vecinicã, ca să te cunóscã pre Tine, singurul adevêrat Dumneđeū, și pe care l-ai trimis, pe Iisus Christos. Eũ te-am mărit pre Tine pre pãmînt, lucrul l-am sêvrșit care mi-ai dat mie să fac... Făcut-am cunoscut numele tãu ómenilor pe care

mî-ai dat din lume ..., acum aŭ cunoscut că tóte cîte mî-ai dat de la tine sînt. Pentru că cuvintele (invetăturile) pe care mi le-ai dat, le-am dat lor, și ei le-aŭ primit și aŭ cunoscut cu adevêrat că de la Tine am ieșit, și aŭ cređut că Tu mai trimis.... Tóte ale mele ale Tale sînt și ale Tale ale mele și m'am pre-mărit întru dênșii. Eŭ nu mai sînt de acum în lume, dar aceștia sînt în lume, iar eŭ vin la Tine. Părinte sfinte! păzește-î pre ei întru numele Têŭ, pe care mi i-ai dat, ca să fie una, după cum și noi una sîntem....". Un alt Evangelist ne descrie starea psihică a lui Iisus în timpul acestei rugăciuni așa: „*Părinte! dacă voești trecă paharul acesta de la mine, dar nu cum voesc Eŭ, ci Tu. Și i se arată un Inger din Ceriŭ întărindu-L, și fiind în luptă cu durerea, se ruga mai stăruitor; iar sudórea lui era picături mari de sânge, ce cădeaŭ pre pămînt*“. Vięta sa publică ca Invetător a fost scurtă, numai de doi ani și jumătate.

Terminându-și rugăciunea se apropie de El sutașii orî ostașii cu fustii și felinare, pentru că era nópte adîncă, ca să-l prindă ca pe un tálhar; Christos vedîndu-î li s'a predat singur, întrebându-î pe cine căutați? Iar ei rêspondînd că pe Iisus Nazarinénul, El le-a rêspons: *Eŭ sînt*; apoi îi apostrofază: *aŭ nu am fost pururea în mijlocul vostru, aŭ nu am învățat pe față în public și în temple, pentru ce veniți acum nóptea ca la un hoț să mă prindeți?* Atunci Iuda Iscariotul, unul din ucenicii lui Christos, după semnalul convenit, îi incredințeză pe ostași, prin sărutare, că el este în adevêr Iisus Christos. De atunci și pînă astă-đi fătărnicia și prietenia falsă este caracterisată cu epitetul de „*Sărutarea Iudei*“. Prinđendu-l pe Iisus îl légă și-l duc nóptea în curtea Arhiereului anului spre a-l judeca la mórte. Cîte insulte, lovituri, bătăi peste obraz și scuipiri în față a suferit Christos de la slujbașii arhiereilor sînt nenumărate! Curînd judecătórii se adună chiar atunci, încă nóptea fiind, în pretoriŭ la judecată. Ana Arhiereul îl trimite apoi legat iarăș la Calafa, unde contra tuturor regulilor și formelor stabilite la tribunalele Romane este nóptea judecat și condamnat la mórte, prin mărturii mincinoase improvizate. Dar fiind că vina imputată lui Iisus era mai ales

aceea de les-majestate, ca adică s'a numit pe sine Impăratul Iudeilor, iar pe atunci Iudeii cum știm nu mai aveau stăpânirea de sine, ci pe cesarul de împărat, l-au trimis desdimețită la Ponțiu Pilat, procuratorul Roman, ca să-l condamne și el. Pilat cercetându-l și vedând că Iisus este nevinovat a voit să-l elibereze, dar Fariseii și Cărturarii împreună cu adunătura zgomotoasă din popor, improvizată prin banii or promisiunii în curtea procuratorului strigau neîncetat: Dacă dai drumul acestuia, nu ești prieten Cesarului; *ori cine să face pre sine Impărat este în protiva Cesarului*. La aceste amenințări Pilat cedeză, mulțimea din curte striga cu sălbătăcie, înțepiți de Farisei, ca Iisus să se răstignescă, iar sângele lui nevinovat declara ei să fie asupra lor și asupra fiilor lor. Atunci Pilat dă pe Iisus pe mâna Iudeilor, cari după ce l-au insultat din nou și bătut crunt, l-au desbrăcat de veșmintele sale și l-au îmbrăcat într'o porfiră (hlamida) roșie spre batjocură, ia-l pus și cunună de spinii pe cap, și l-au și pornit spre Golgota, la locul de oșindă. Iisus suferea toate cu răbdare nespasă, dar obosit de neodihnă de două zile și două nopți, slăbit de lovituri și bătăi, nu mai putea avea vigoarea trebuitoare de ași duce singur pe umere crucea, instrumentul de condamnare, ci la mijlocul căei cade jos pe ea, ș'atunci este însărcinat un ore-care, Simon Cirinenu, să-l ducă crucea până la Golgota. Aicea ajuns îndată este pus pe cruce, țintuit la mâni și picioare! O dată cu el au mai fost răstigniți doi tâlhari, unul de-a dreapta și altul de-a stânga sa, spre mai mare batjocură! A doua zi trebuiau să intre Iudeii în Paști, și dar pentru ca să nu se facă turburare în popor de zilele Paștelor, căci se adunau la templul din Ierusalim anual din totă Iudea și Palestina închinători, dintre cari mulți au auzise învățătura lui Iisus și pôte unii din ei să și vindecase de către El de neputințele lor, pentru a se evita or ce revoltă din mulțime, a hotărît Sinedriul că în aceeaș zi să li se ridice trupurile răstigniților de pe cruce. Răstignirea a avut loc Vineri la ora 12 din zi. După cum se știe mórtea prin răstignire, după ce este cea mai oribilă și mai durerósă, apoi este și cea mai lentă, durând câte o dată zile întregi. Numai după ce se scurge sângele prin rănilor cuilor, în care timp suferindul are convulsii sfîșietóre, contracțiuni grozave și l

bântue neîncetat o sete nesfârșită, numai atunci, când totă vitalitatea se perde din osîndit, vine și mórtea dorită. Mai era un obicei, ca crucificatului când cerea apă să i se dea oțet amestecat cu ingrediente amare spre a-i mai alina durerile interne; asemenea băutura s'a dat și lui Christos, dar a refuzat în urmă să o bea.

La crucea lui Iisus stătea numai muma sa Maria și Ioan Evangelistul, căruia i-o încredințază spre a avea grijă de ea. După îndelungate suferinți pronunță Christos acele cuvinte memorabile: „*Sfârșitu-s'a*”. Când a venit trimișii Iudeilor, ca să pogóre de pe cruce și să îngrópe trupurile celor crucificați, aveau porunca, că dacă nu vor fi murit să li grăbescă sfârșitul, sfărîmându-le fluerile picîtoarelor cu niște bare de fer; așa s'a și făcut celor doi tâlhari, iar când a venit la Iisus, vedându-l mort, nu i-a sfărîmat fluerile, ci unul din ostași, spre a se încredința de mórtea Lui, i-a înfipt sulița în costă din care a ieșit sînge amestecat cu apă, semn ce dovedea încetarea desăvîrșită a vieții! Dar pentru că vrăjmașii săi știeau pređicerile lui Iisus că va fi rēstignit și a treia ȃi va învia, cu puterea Dumneđeirei Sale, aș alergat imediat la Pilat, rugându-l să ia mēsurî oficiale spre a se padi cu soldați mormîntul lui Christos, trei ȃile, pretextând ca nu cum-va să-l fure ucenicii săi din mormînt, și atunci să se întample o rēzvrătire în popor și să-i ucidă. Pilat însă le respunde că ei aș soldați la ordinele lor și că n'aș de cāt să ia mēsurî de asigurare. În conformitate cu acest ordin se duc oficial la mormîntul lui Christos cu soldați pentru pază și întăresc mormîntul, ba încă spre cea mai mare siguranță sigilează mormîntul cu pecetea oficială și lasă pe ostași spre pază în jurul său. Dar a treia ȃi, după cum a spus Iisus ucenicilor Lui, mergēnd, după obiceiul evreesc mironosiȃele la mormînt cu miruri, un inger le vestește că Christos a înviat, după cum a spus! Privind ele în mormînt n'aș vedut de cāt glugturile în care a fost înfășurat trupul. Aceste femeî și ostașii cari aș fost față la scularea și învierea lui Christos din morți aș alergat în Cetatea Ierusalimului și aș vestit lumii și ucenicilor Lui, că aș înviat Christos din morți. Cuprinși de spaîmă Fariseii și îngrijiți de viitorul lor, pentru că se temeau de popor, sfătuesc pe ostașii, cari aș servit de gardă la mor-

mînt, să spună publicului că ei adormind aū venit nóptea ucenicii lui Iisus și L'aū furat, dând și bani mulți gardei și promisiunii că-i vor scăpa ei de pedépsa ce-i amenință, pentru că n'aū fost vigilenți la postul lor. Cu tóte aceste mészuri de precauțiune, cu tótă corupțiã și fägăduințele Fariseilor, Cárturarilor și Saducheilor, curând s'a imprăștiat vestea învierii lui Christos în tótă Cetatea. Iisus dupã înviere n'a intrat în Ierusalim. Iar ucenicii Sěi, aprinși de dorința de a revedea pe Invěțătorul lor, ies din Ierusalim spre a întîmpina pe Iisus, care se arată de mai multe ori lor; unul din ei, Toma, îndoindu-se de veritatea faptului, pentru că nu a fost și el față când se arătase Christos mai înainte ucenicilor Sěi, declară că nu va crede în învierea lui, pânã ce nu se va încredința singur, pipăind ranele mînilor, picioarelor și cóstã Sa, adicã pânã nu va pune mîna pe semnul cuelor și pe rana Sa din cóstã. Iisus pentru a rđica ori-ce îndoială din sufletul lor și pentru a ne lãsa și nouã o probã vėditã a realitãței învierii lui din morți, se arată înaintea ucenicilor Sěi, când erau cu toți adunați, și chiamã pe Toma să se încredințeze prin sine însãși cã El este Christos în realitate. Toma, cuprins de tēmã, pune mîna sa pe semnul cuelor și cóstã lui Christos și exclamã cu admirare: «*Domnul meū și Dumneđeul meū, Tu ești*».

Dupã patru-đeci de đile, arãtãndu-se Christos de mai multe ori, atãt ucenicilor Sěi în parte cãt și la mai multe grupuri de ómeni de o datã, sã înalță la ceruri în fața ucenicilor Sěi, dupã ce-i investeste cu puterea apostolatului și le fägăduieste cã le va trimite pe Duhul Sfînt care va fi cu ei pururea și-i va învęța tóte cele ce ei trebuie sã vorbészã și sã facã în viitor.

Acéstã-i în resumat viața lui Christos dupã Sf. Evangeliști. Sã trecem acum și la învęțatura Lui.

Când Arhieriei și Fariseii îngrijați de rěspândirea învęțãturei lui Christos aū trimis ódiniórã pe servitorii lor ca sã-'L prindã pe Iisus și sã-'L aducã spre judecatã la Sinedriu, aceia atunci s'aū întors fãrã rezultatul dorit, declarãnd: «*Nici odatã om n'a vorbit așa, ca omul acesta*» (Ioan VII. 46). Asemenea mãrturisire trebuie s'o facem și noi, dupã trecerea a XIX secole! De cãnd Iisus Christos ș'a

respândit în Palestina în public învățătura Sa, de atunci ideile în omenire s'au schimbat cu totul și numai în bine. Ceriū nou și pământ nou! Învățătura Sa mesianică ș'a păstrat vechea ei putere de vigurozitate și influință, ș'a crescut ne'ncetat, exercitând o înrăurire bine-făcătoare asupra sufletelor omenirii până în prezent. Acesta-î un fapt istoric neexpli-cabil pentru noi!

Învățătura Sa n'are trebuință de mijloce științifice, nici de o desvoltare mai înaltă pentru a fi înțelesă, ci numai de o minte echilibrată și de o inimă deschisă ca să pricépă și să aplice în vieță sfaturile și îndemnurile sale bine-făcătoare. Noi, pentru că ne-am obișnuit prea mult cu ea, pentru acest cuvînt nu mai exercită acea influință pe care a avut'o asupra creștinilor primari. Numai la nevoi mari, și la dureri grele alergăm la ea, ca la medicamentul cel mai sigur al vindecării întristării sufletelor noastre! Din experiență cunoștem, că și astă-đi, de câte ori ne dedăm la citirea ei cu inimă sinceră și deschisă cu mintea neprevenită, ci însătată numai de adevăr, învățătura lui Christos se presintă sufletului nostru cu aceeași putere convingătoare, și produce acelea-și efecte, ca și cum nemijlocit le am auzi acele cuvinte din gura lui Iisus Christos, Mântuitorul lumii. Dar să ne'ntrebăm: Unde stă acéstă putere escepțională de convingere a învățăturai Mântuitorului nostru Iisus Christos?

Taina puterei convingătoare a învățăturai Lui. n'o putem atribui elocinței Sale. Christos nu s'a prezentat în lume nici ca poet, nici ca orator, nici ca filosof. Ceea ce ne farmecă și ne convinge până astă-đi, ceea ce ne pune în admirare, ceea ce ne atrage ca un centru magnetic spre El, nu este iarăș nici frumuseța limbei poetice, nici modul artistic al expunerii, nici meșteșugirea expresiunelor oratorice, nici chîiar așa đisa profunditate filosofică. Nimeni n'a vorbit mai simplu și mai lămurit de cât Christos! Când voește să spună o idee transcendentală, întrebuițază parable și asemănări, spre a se înțelege cu ușurătate de popor. Acesta a înțeles'o și profundul cugetător Pascal đicînd: «Iisus Christos a pronunțat lucrurile cele mai înalte cu atîta simplitate ca și cum ar părea cui-va că nici nu le cugetă, de asemenea le-a exprimat cu atîta claritate, în cât imediat să convinge cine-va ce cugetă despre ele. Acestă luciditate unită cu simplitatea este lucru de admirat».

Pentru a ne convinge prin noi înși-ne de sublimul, simplitatea și luciditatea învățătorei lui Iisus Christos, voiți aduce câte-va frase numai din cuvîntarea Sa de pe munte:

«*Și vedînd noródele să sui pe munte și ședînd veniră la el ucenicii lui; și deschidîndu-și gura sa îi învătă pre ei dicînd:.. Așa să lumineze lumina voastră înaintea ómenilor, ca vedînd faptele vóstre cele bune să prea mărescă pe Tatăl vostru cel din Ceruri. Să nu socotiți că am venit să stric legea saũ prorocii, nu am venit să stric, ci să înplinesc... Auđit-ați că s'a ȓis celor de demult: să nu uciđi, că cine va ucide vinovat va fi judecáței. Iar eũ ȓic vouă: Că tot cel ce să mánie asupra fratelui său în deșert, vinovat va fi judecáței; și cine va ȓice fratelui său Raca, vinovat va fi Soborului; iar cine va ȓice nebune, vinovat va fi Gheenei focului.. Auđit-ați că s'a ȓis celor de demult: Să nu juri strámb, ci să dai Domnului jurámintele tale; iar eũ ȓic vouă: Să nu vă jurați nici de cum... ci cuvîntul vostru să fie așa—asa, nu--nu; iară ce este mai mult de cât acestea, de la cel rău este. Auđit-ați că s'a ȓis: Ochiũ pentru ochiũ și dinte pentru dinte; iar Eũ ȓic vouă: Să nu stați înprotiva celui rău, ci de te va lovi cine-va peste tața obrazului tẽu cea dréptă, întórce-i lui și pe cea-l-altă. Și celui ce voește să se judece cu tine să-ți ia haina ta, lasă-i lui și cămașa. Și cel ce te va însoți pre tine o milă, mergi cu dînsul aouë. Celui ce cere de la tine dă-i, și pre cel ce voește să se împrumute de la tine nu-l respinge. Auđit-ați că s'a ȓis: Să iubești pe vecinul tẽu și să uráști pre vrájmașul tẽu; iar eũ ȓic vouă: Iubiți pe vrájmașii voștri, bine-cuvîntați pre cei ce vă blastămẽ pre voi, bine faceți celor ce vă urásc pre voi și vă rugați pentru cei ce vă supără și vă persecută pre voi, ca să fiți fii Tatálui vostru celui din Ceruri, care rêsare só-rele său și preste cei rõi și preste cei buni, și plouă și preste cei drepti și preste cei nedrepti. Că de iubiți pre cei ce vă iubesc pre voi, ce plată veți avea, aũ nu și Vameșii aceaș fac? Și de veți îm-*

brățoșă cu dragoste numai pe prietenii voștri, ce faceți mai mult. Aă nu și Vameșii fac așa? Fiți desăvirșiți, precum și Tatăl vostru cel din Ceruri desăvirșit este.... (Matei cap. V. etc.).

Vedem dar cât de atrăgătoare, impunătoare și convingătoare sînt cuvintele simple și nemăestrite ale cuvîntărei lui Christos, cîtă profunditate de judecată aă, și ce sferă întinsă, și ce conținut! Cuvîntările lui Iisus aă fost și vor fi neîntrecute și ca fond și ca formă. În esență, învățătura lui Christos este: Credința într'un singur Dumnezeu, unul în substanță, întreit în fețe. Că Iisus Christos este Mântuitorul lumii promis prin profeți, că este Fiul lui Dumnezeu unul născut. Că Sf. Spirit este sfințitorul nostru al Creștinilor. Că lumea-î creată în timp prin voia liberă a lui Dumnezeu care să conduce după știute legi eterne impuse materiei la crearea ei, și care 'și urmăzeă cursul lor după o providență divină. Omul creat de Dumnezeu are în el, în facultățile lui, o asemănare cu Dumnezeu, că perfecțiunea omului constă în cugetarea dréptă creștină și în sėvirșirea faptelor bune rezultate din acea credință. Că vieța prezentă nu-î de căt o încercare, puntea pentru a trece în o altă lume viitoare și eternă, și unde fie-care va primi situația sa în conformitate cu faptele sale de pe acest pămînt. Oamenii toți aă același origină unică, de aicea urmăzeă că sînt egali cu totul între ei. Egalitatea, fraternitatea, libertatea sînt urmări naturale ale unităței originii omenestă. Robia, sclavia sînt abrogate prin creștinism, și care treptat a și dispărut dela popórele creștine. De asemenea și femeea s'a emancipat din sclavia bărbatului, și s'a pus numai sub sprijinul sėu. Indėmnă pe credincioșii Sėi a se supune autorităților constituite în omenire, a-și plăti contribuțiile și a se ruga pentru guvernatori, *dați celui cu darea dare, celui cu cinstea cinste, pentru că tótă autoritatea de la Dumnezeu este orînduită.* De asemenea dă povėturii sociale, casnice și familiare. Impune supunere fiilor cătze părinții lor, respect și ascultare, dar 'i obligă a le cultiva inima și sufletulul fiilor lor, pentru care sînt respunđătorii în societate.

Acesta-î în resumat învățătura Măntuitoare a lui Christos, care a întrecut, întrece și va întrece or ce legislație omenescă. Să observăm că cu timpul și pe încetul de la ve-

nirea lui Christos toate fazele lumii vechi pe unde s'a predicat creștinismul au dispărut, așa că legile omenirii astăzi, moravurile, datinile sînt cu totul concepute după spiritul învățătorei lui Christos și că or ce om luminat își dă seama curînd de progresul și civilizația popoarelor creștine, față de cele păgâne la care n'a străbătut încă razele soarelui dreptății bine-făcătoare! Răspîndirea cu repejune a învățătorei lui Christos în tot imperiul Roman, și afară de el, cu toate persecuțiile suferite, este încă un fapt istoric iarăși ne explicat, un miracol!

Cuvintele lui Iisus Christos erau însoțite foarte adese prin fapte extra-ordinare, numite *minuni*, și care convingea pe auditori pe deplin în adevărarea misiunii lui Christos, ca Mîntuitor al lumii. Atît minunile cît și viața viitoare au fost combătute de vrăjmașii creștinismului, declarând că nu primesc nimic din ceea ce se dice supra natural, de aceea să mi se permită a dice două cuvinte și asupra minunilor săvîrșite de Christos. Nu e de nevoie ca să studiem și să cunoștem totă întinderea legilor ascunse ale naturii pentru ca să constatăm dacă minunile despre care ne e vorba sînt într'adevăr fapte supra-naturale. Ș'apoî acesta-i și imposibil ca omul mărginit să pótă pătrunde cunoștința complectă legilor ce conduc universalitatea lumelor. Ar fi a admite ca mărginitul să cuprindă nemărginitul, ceea ce-i chiar o absurditate, o asemenea pretenție omenescă! Cunoștem multe la suprafața lucrurilor, știm foarte puțin din substanțele și legile ce conduc universalitatea lor. Totul stă într'o armonie admirabilă și într'o succesiune surprîndătoare, pe care n'o pricepem, pînă cînd sfera mărginitului va fi partea omului pe acest pămînt. Știm atît însă cît ne trebuie pentru atingerea scopului nostru pe acest pămînt. Prin nici o putere orî lege fizică nu va ajunge omul să pricepă cum s'a prefăcut apa în vin, sau cum printr'un cuvînt să se dea vedere unui orb, auzul unui surd, vorbirea la un mut, vindecarea la un lepros, și ceea ce este mai însemnat viața la un mort. Aceste fapte nu se pot tăgădai, au fost făptuite în public, au fost recunoscute istoricește, au fost întărite prin scriitori profani și sfințiți contemporani. Una din minunile lui Iisus Christos, vindecarea orbului din naștere, a fost constatată și judecătorește prin marturii înaintea judecă-

țel. Dar Invierea lui Christos? Póte cine-va să tăgăduescă și să suprime, după plăcere fapte mari din viața lui. Alexandru, a lui Cesar sau Napoleon, résbóele mari și victoriile lor, fapte constatate? Chîiar de le-ar nega cine-va, lumea le va recunóște ca fáptuite și le va reclama ca indispensabile înțelegerii evenimentelor. Noi știm că aceste minuni au pornit ura vrăjmașilor asupra lui Christos, pentru că ele atrăgeau mai ales mulțimea suferinđilor și care apoi răspundeau cu repedictiunea fulgerului fama despre bine-facerile lui Christos primite de ei; pe care fapte extra-ordinare neputându-le vrăjmașii lui nici explica, nici nega, le atribueau Fariseii și Cărturarii unei puteri diabolice a lui Christos. Apostolii în urmă s'au sprijinit pe aceste fapte miraculoase, ca lucrări cunoscute și mărturisite de cătră mulți marturi ce trăeau încă (Fapte 10, 37). Codrat, un apologist creștin, citează pe unii din ómenii vindecați ori înviați de Iisus Christos și cari trăiau pe când scria acésta (Eusevie Ist. Bis. IV. 3). Prin urmare veritatea istorică a minunilor sėvirșite de Iisus Christos este neîndoiosă.

Știm că scopul ultim a lui Iisus n'a fost de a face minuni, ci inima lui îl împinge la acésta, ca și îndurarea lui pentru vindecarea și ajutorarea nenorociților ce alerga la el. Minunile însă i-au servit pentru mulțime ca proba cea mai tare a puterii sale Dumneđeești, spre ași întări cuvintele sale, și ca un mijloc puternic de ași ajunge scopul misiunii sale. Minunile lui Christos nu sînt lucrări arbitrare și de fală, ci sînt mijloce moralmente necesare, dovedesc iubirea și compătimirea sa pentru ómenire, sînt întrepetări reale ale persoanei și cuvintului sėu. Ast-fel chîiar venirea lui în lume este o minune! Dacă nu pricep natura ce mă încunjoră ar fi prudent să-i tăgăduesc realitatea, ființa sa? Dacă nu mă înțeleg pe mine, ar fi corect să-mi neg rezultatele activității mele? și ast-fel mai departe.

Cine nu crede în minuni lepădă și totă învățătura creștină, faptele cuprinsă în Sf. Evangeliu, neagă Dumneđeirea lui Iisus Christos și încetază din acel moment d'a mai fi creștin. Viața creștină, activitatea creștină, fapte extraordinare din creștinism sînt basate tóte pe învățătura și minunile lui Christos. Totul la popóarele creștine este întreșesut cu principiile creștine, până și anul întreg cu sėrbători, în

amintirea faptelor extraordinare din Viața lui Christos, începând cu Buna-Vestire și terminând cu Invierea orî Paștele. Acésta-l forța morală a creștinilor.

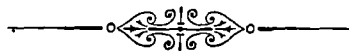
Tóte minunile lui Iisus Christos au avut un scop numai moral, al bine-facerei pentru omenire.

Iisus Christos întemeiază faptele și învățăturile sale pe autoritatea persoanei Sale «*Eú sînt*», și declară că, *dacă nu veți crede că Eú sînt, veți muri întru păcatele vóstre*» (Ioan 8. 24). Nimeni dintre marii învățători și legislatori ai omenirei n'a îndrăznit să se exprime așa, și nici lumea nu l'ar fi suferit d'a ținea asemenea vorbire. De câte ori voia să confirme ceva, întrebuinta frasa: «*Amin, amin dic Voué*». In Sf. Scriptură mai întălnim două termeni cu care Iisus să numea pe sine: «*Fiul omului și Fiul lui Dumneđeú*». Să vedem ce însemneză și acești termeni. Prin cel întăiú ne a arătat că este om pe deplin, pentru că numai prin om ne convingem că s'a putut să-virși real mântuirea nóstră. Și de câte ori vorbește despre misiunea lui ca Rěscumpărător să numește *fiul omului*. De câte ori însă 'și manifesta autoritatea sa divină asupra lumii și raportul seú absolut cu Dumneđeú să numește cu al doilea termen *Fiul lui Dumneđeú*. Din relația sa cu Dumneđeú Tatăl ni se face mai bine înțelėsă relația sa cu lumea și ast-fel să explică situația sa față de omenire. Acum înțelegem cum este *Fiul omului, Domnul Lumei, judecătorul ei, pentru că este Fiul Dumneđeú!* In-tregă Evangelia lui Ioan este plină de doveđi, care ne arată Dumneđeirea lui Iisus Christos. Acesta-l pătura fundamentală a credinței creștine. «*Numai cel ce crede întru mine are viață vecinică..... Fără de mine nu puteți face nimic..... Tóte câte are Tatăl ale mele sînt, și ale mele ale sale și m'am prea mărit întru ele... Eú și Tatăl una sîntem...*»

Ast-fel Christos s'a predicat pe sine de Dumneđeú. Așa l'au înțeles și predicat Apostoliú, pentru acest nume de Christos Dumneđeú s'au martirisat nenumărați creștini, pentru acest nume să glorifică sfinții, cu acest nume au trăit și s'au mântuit toți creștinii, cu acésta credință au viețuit și murit strămoșii noștri și numai prin acest nume de: Iisus Christos, Dumneđeul și Mântuitorul nostru și noi ne vom

putea cultiva, vom putea progresa în această viață pe calea virtuților evanghelice și ne vom asigura viața noastră vecinică, mântuirea sufletelor noastre. Credința în Iisus Christos Dumnezeu este razimul, scăparea și speranța ultimă a creștinului la nevoi și la dureri, la întristări și pericole mari. La ceriu ridicăm ochii și mâinile noastre, mintea și inima, spre a ne scăpa El, de primejdiile grele din viață, chemând în ajutor numele lui Christos Dumnezeu! Ridice-mi cine-va această credință, prin acesta mi-a luat totă tăria trupului în suferinți, totă vigoarea sufletului în speranța unui viitor mai bun. A făcut din mine un sclav, un condamnat a cugeta, a scruta și a voi, dar a muri ca o brută în desnădăjduire. Crudă decepție ar fi pentru mine totă viața mea din lumea acesta! Prin credința în Dumnezeu numai suport greutățile și primejdiile vieții și 'mi termin calea din această vale a plângerei, plină de amărăciuni și miserie, în speranța tare către în o altă lume mai desăvârșită și în care voi găsi numai fericirea visată, dar nici odată realizată pe acest pământ! Cu credința în Christos vom putea rezista și înfringe totdeauna brațul amenințător al vrășmașilor noștri, sacrificându-ne ca și strămoșii noștri, pentru lege și moșie, și ei atunci cu bucurie ne vor recunoște de adevărați urmași ai lor, jărtfindu-ne voioși și brav viața pentru apărarea Legii și morminturilor lor, respectându-le credința lor. Numai Legea, moșia și vorbirea sint petrele fundamentale, bazele distinctive ale neamului nostru, pe acestea să le păzim întregi și neatinse, dacă voim a via în viitor. Dar acestea nu le vom putea conserva întregi fără credință strămoșescă: că Iisus Christos este Dumnezeu și Mântuitorul nostru.

C. Erbiceanu.

PREDICA IN VECHIME.

În numărul trecut al Revistei «Biserica Ortodoxă Română» ¹⁾, am arătat importanța predicii în Biserică, afirmând în același timp că predica nu a lipsit nici o dată în sfânta noastră biserică, cu toate greutățile ce a avut de îndurat și strîmtorările în care s'a aflat în trecut această sfântă biserică. Întreg orientul fiind supus jugului și dominațiunii unui popor strein cu credința și moravurile de creștinii subjugăți; toate centrele mari ale ortodoxiei au suferit mult, neputându-se cultiva și desvolta în libertate, sub nici un punct de privire și decî nici pe terenul religios și teologic.

Starea această în care s'a aflat bisericile creștine din orient, a influențat mult asupra stărei intelectuale și morale precum și asupra dezvoltării culturii teologice din restul creștinătății marelui bisericii ortodoxe. Ea făcea ca cultura teologică să stagneze în toate bisericile creștine ortodoxe; cu toate acestea, predica nu a lipsit nici o dată, fie că a lăsat mult, ba poate chiar mult de tot de dorit.

Pentru a constata acest adevăr am publicat în numărul trecut, dintr'un vechi manuscript două cuvîntări asupra necesității d'a se face pomeniri și sfinte slujbe pentru cei morți, cuvîntări ținute, probabil în Constantinopol de bătrînul preot Nataniil Ipirotul, înainte de căderea acestei cetăți în stăpînirea Turcilor.

---

¹⁾ Veđi Biserica Ortodoxă Română an. XXIV, No. 11, pag. 972.

Pentru a se vedea și învedera și mai bine, că în trecut cu totă lipsa de cultură și știință teologică a clerului, el nu a lipsit de la îndatoririle sale, întru cât privește predica, dăm aci și alte cuvântări ale aceluiași Nataniil, din acelaș manuscris. În ordinea lor după cele două cuvântări despre pomenirile pentru cei morți, urmăză șese cuvântări asupra celor șese duminici al sfintului și marelui post, și un panegiric asupra ȃilei învierii Domnului (sărbătoreă Paștelui) întrețesute de câte-va cuvântări cu caracter didactic asupra unor cestiuni morale.

Lăsând, pentru moment, pe aceste din urmă la o parte, dăm în traducere română pe cele șese cuvinte asupra celor șese duminici și panigiricul asupra sărbătorei celei mari a Paștelui. De regretat este, că cuvântarea asupra Duminicei a șesea nu este păsrată în întregul ei, precum și începutul unei alte cuvântări, despre repausul Duminicei.

Le reproducem însă în traducere așa cum sunt în manuscris.

Șese cuvinte ale lui Nataniil Ipirotul asupra celor șese duminici din sfintul și marele post.

Duminica întâia a sfintului post.

Fraților și fiilor, ascultați, mă rog, de la mine, bătrînul, smeritul și păcătosul, o mică învățatură și scurtă cuvîntare, și nu vă leneviți; ci deschideți urechile vóstre la cele ce vă ȃdic. Știți că tot anul nu ne îndeletnicim și nu ne sîrguim de cît numai pentru cele corporale; și nici ȃiua, nici nóptea nu ne odihnim muncind și ostenindu-ne ca să nu fim în strimtorare, să suferim de fóme, să rămănem goi sau neîncălțați, sau în altă nevoie trupescă. Iar de sërmanul nostru suflet n'avam grijă; nici nu ne sinchisim, nici nu ne îngrijim; ci mănăcăm, bem, cheltuim totul, și sufletul pe care Domnul l'a rescumpărat cu însuși sîngele lui, îl lăsăm în părăsire și neîngrijit. Decî frații mei și fii mei, a sosit sfintul și marele post, cel ce curăță și sfințește sufletul și îl spală de multe păcate, și de

nenumăratele greșeli precum și de sarcinele cele grele și anevoe de purtat. Vă rog dar, prea iubiții mei fi, ca fie care să vă pocăiți de răutatea și viclenia voastră și să vă întorceți către Dumnezeu și să vă de spovediți păcatele voastre. Căci știți că sunteți neglijenți și nu vă căiți, nici nu postiți, nici nu priveghiați, ci totă ziua lucrați și vă osteniți și seara cădeți în așternutul vostru și vă odihniți și dormiți, ca niște nenorociți până dimineața. Și dimineața iarăși alergați la treburile voastre; și zi cu zi, nu facem nimic pentru sormanul și păcătosul de suflet. Și iată vine mărta și găsește sufletul lăsat în neglijare și nepocăit, și luându-l îngerii, îl predați pedepsei celei de veci. Și ce vor folosi vouă bogăția și lucrurile cele trecătoare și lumea cea înșălătoare? Așa dar, fi mei, fiind-că nu puteți, precum am spus, nici să postiți, nici să priveghiați; cel puțin din ostenela voastră faceți milostenii la cei săraci, căci cel ce miluește pre sărac împrumută pre Dumnezeu; iar milostenia scote pre om de la mărta. Și nu este alt-ceva mai mare de cât milostenia și sfinta liturghie. Și nimeni să nu neglijeze spovedania, căci spovedania, cea curată, curăță și sfințește sufletul. Iar preotul se rogă lui Dumnezeu la sfinta liturghie ca să ne ierte nouă păcatele noastre. Și deci, dacă creștinul s'ar spovedi curat, și fiind bine cu toți frații lui (apropiele), nădăduim în iubirea de omeni a prea bunului Dumnezeu ca să primescă pocăința noastră și să ne ierte păcatele. Iarăși vă dic vouă, fi mei, nu neglijați a vă duce la biserică, căci biserică este limanul păcătoșilor; biserică este paradisul pămîntesc; biserică este casa lui Dumnezeu. Acolo se botéză omul; acolo se bine-cuvintéză; acolo se împărtășește; acolo se îngropă; acolo se pomenește; acolo omul cunoște pre Dumnezeu; și fără biserică, nu este cu putință să se mântue cine-va, nici să găsească odihnă sufletul lui. Si iarăși vă dic vouă, fi mei iubiți, că ori-cine va avea păcate nerescumpărate, sau bărbat, sau femei și s'ar împărtăși cu sfintele taine, sau de frică, sau de rușine de omeni, mai

bine ar fi fost dacă nu se năştea omul acela; căci a luat foc şi şi-a ars sufletul său; pentru că a păcătuit şi împreună cu păcatul a nesocotit pre Dumnezeu şi s'a împărtaşit fără a fi vrednic. Pentru acesta mă rog, luaţi sēma fie-care din voi să nu faceţi îndoit păcat. Nu mă rog! Să nu mâniem pre Stăpânul şi Dumnezeul nostru; ci să ne îndreptăm prin pocăinţă curată şi spovedanie; ca să ne învrednicim de împărăţia lui, prin harul şi iubirea de oameni a unuia născut Fiul său, Domnul nostru Iisus Christos, căruia se cuvine totă mărirea, cinstea şi închinăctunea împreună cu Tatăl cel fără început şi cu Prea-sfântul, Prea bunul şi de viaţă făcătorul său Duh, acum şi pururea şi în veci vecilor.

Duminica a doua.

Fraţilor şi fiilor iubiţi! Ascultaţi mă rog, de la mine, bătrînul, smerit şi păcătos o scurtă şi mică cuvîntare, şi nu vă leneviţi fiilor. Sēptămāna întâia a sfintului şi marelui post, cu ajutorul lui Dumnezeu a trecut şi a sosit a doua, şi nimeni să nu pregite; nimeni să nu se lenevescă la fapta cea bună; căci nimeni nu primeşte resplată fără osteneală. Fie-care după osteneala lui primeşte şi mai multă resplată; şi cel ce se osteneşte puţin, puţină resplată va primi. Să ştie, dar, fie-care creştin, carele va veni cu cugetul curat în sfîntul şi mare post şi va lucra fie-care după puterea lui, cu inimă curată şi din tot sufletul şi trup, îl primeşte pre dînsul prea milostivul Dumnezeu; ca pre cel ce a cădut şi iarăşi s'a ridicat şi s'a îngrijit de mîntuirea lui; oprindu-se de la grijile lumeşti şi luptele zadarnice. Iar tu netrebnice om socoteşti cele lumeşti, aurul şi argintul, că sunt mai mari de cît împărăţia lui Dumnezeu, şi le iubeşti mai mult. O! întunecime a diavolului şi nebunie a se îndepărta mai mult de Dumnezeu şi slava lui, şi a preferi netrebnice, sudore şi lupte, şi aur şi argint? Şi ce resplată şi plată mai mare, de cît împărăţia cerurilor? Puţină vreme se osteneşte cine-va, şi mare câştig agoniseşte; puţine zile

postește și se nevoește și mare resplată așteptă. Și deci, fraților și fiilor, până avem vreme să ne grăbim, să nu neglijăm și să nu perdem timpul nostru. Fiind-că cine perde lucruri, lucrurile le găsește; iar cine perde timpul, alt timp nu mai găsește. Și deci să nu perdem timpul nostru cu mâncare și băutură și în desfătări, că sante sunt ȳilele acestea. Și cei ce iubesc pre Dumneȳeu și vieȳa și sufletul lor, în aceste sante ȳile se luptă și se nevoesc; unul postește, altul privighéză, altul face milostenii, altul se căește și ingenuche, altul dă liturghii și fie care face ce pôte. Unul face santele masle și altul citește și se rógă. Pentru aceea, mă rog, lucraȳi și nu neglijaȳi, ci cu bună voinȳă și iubire să lucraȳi lui Christos, ca să găsım mlă în ȳiua cea infri-coșată a judecăȳei. Căci s'a apropiat timpul și mórtea a sosit la ușă; și cel ce astă-ȳi este tare, mâine este nepu-tincios; și în fie-care ȳi ne apropiem de mórte, și ȳi cu ȳi aduce sfirșitul. Și în césul acela, cine pôte să istorisescă frica și nevoea aceea a despărtirei sufletului? Atunci nimeni nu pôte s'ajute; nici tatăl pre fiul, nici mama pe fică, nici fratele, fratelui, nici prietenul, prietenului; ci numai fapta cea bună a omului, pre acésta o are ajutor. Iar dacă are fapte rele și viclene, nu are ajutor; ci il iaȳ în primire demonii cei vicleni și il duc întru cele de desubt ale pămîntului; în loc întunecos, unde nu este liniște, ci nevoe mare. Și ast-fel nu mai are speranȳă de a vedea lumina saȳ odihna; și nimeni să nu se îndoiască, ci să crédă ceea ce ȳic. Și pedepsa n'are nici sfirșit, nici măsură; asemenea nici odihna și bucuria dreptilor nu se pôte măsura, nici nu are sfirșit. Pentru acésta, mă rog, vedeȳi ca să nu cădem la căștiguri necinstite și rușinose, și să nesocotim împărăȳia cerurilor, și să ne privăm de acel frumos paradis, și să devenim moștenitori pedepsei, pentru plăcerea lumescă și trupescă, pentru o plăcere și mulȳămire timporală; ci să curăȳim fie-care sufletul, prin spovedanie curată și fapte bune. Căci scris este:

Depărtază-te de rău și fă binele. Să facem fraților fapte bune, și să urim cele rele și sfaturile diavolului, ca să dobândim bunurile cele vecinice, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Christos căruia se cuvine totă mărirea, cinstea și închinăciunea, împreună cu Preasfântul și dătătorul de viață Duh.

Duminica a treia.

Iată fraților și fiii mei, că a venit a treia săptămână, și lucrătorii cei buni se bucură și se luptă: căci cu cât se îmbogățește omul, cu atât mai mult se îndemnă cu iubire și cu rivnă ca să-și înmulțească tesaurul și bogăția. Tot ast-fel este și cu cel ce își îmbogățește sufletul lui; căci bogăția vremelnică, vedem că adesea ori se nimicește, sau de hoți, sau din altă cauză; așa sunt cele vremelnice, să se strice și să se nimicească; căci toate sunt trecătoare și supuse stricăciunii. Iar bogăția cea întru Dumnezeu este vecinică și nesupusă stricăciunii. Și ce este bogăția cea întru Dumnezeu? Virtuțile. Iar virtuțile sunt acestea: iubirea către Dumnezeu, abstenența, milostenia, privegherea, bunătatea, privegherea sufletescă, rugăciunea, ospitalitatea, depărtarea de la toate cele rele. Abstenența este, să fii cumpătat la mâncare și băutură și să nu te îmbuibezi. Este și abstenența a limbei; să nu aiurezi, să nu derzi, și să nu flegănești. Este și abstenența a ochilor; să nu te uiți cu vicleșug și cu curiozitate la frumusețea femească, și să ve gândiți la rele în inimile voastre. Și să nu dăca cine-va că gândirile cele viclene nu vatămă și nu pierd sufletul omului; căci îl vatămă foarte mult și îl întunecă. Pentru că Domnul dăca: că acela ce se uită la femei spre a o dori pre ea, deja a precurvit în inima lui; pentru că în inima lui se sădește gândirea cea viclenă, și omul se uită cu viclenie. Și deci cel întâi început este căutătura; pe urmă risul și privirea și aiurarea; pe urmă pipăitul; iar pipăit se numește atingerea cu mâna, și pe urmă se săvârșește teribila și desfrînata

faptă a păcatului. Și deci se poate întâmpla că începutul cel rău, să facă și sfârșit rău. Pentru acesta, luați seamă, mă rog, să vă îndepărtați de la începutul cel rău, și tot-d'auna să mergeți pre calea cea bună, bucurându-vă și veselindu-vă. Căci acela carele împlinește voea lui Dumnezeu, tot-d'auna se bucură în inima lui și sufletul lui se veselește; și când vine sfârșitul se duce la bucuria cea de veci, în locul odihnei, unde nu este întuneric, sau întristare, sau suspin. Unde nu este întuneric, ci lumină adevărată, strălucitoare și nesfârșită. Iar oamenii cei proști și nebuni, urmăzând poftelor trupului, mâncând, bând, cheltuind, jucând, prea curvind și desprețuind pre Dumnezeu; și inima lor tot-d'auna se întristeză; sunt muștrați de cuget. Și pentru moment săvârșind păcatul cel netrebnic, este mulțămît, alică se bucură și se îndulcește, și în urmă suspină și se întristeză, muștrându se de cuget. Pentru acesta vă rog fiii mei, nimeni să nu'mi desprețuiască cuvintele; ci puneți bun început la lucrarea lui Dumnezeu ¹⁾. Iubiți biserica, bărbații și femeii, adică masa, căci se dice: Sedeți servii mei, și mâncând și bând, bucurați-vă, câți voiți. Și ședând să vă bucurați cu totă bucuria; iar dacă este cine-va care nu a lucrat sau leneș bănuind lui îi dice: Bine ai mâncat, dar rău ai lucrat; și el s'ar rușina, n'ar avea gură să răspundă. Iar după masă și după bucurie, stăpânul casei ia punga și le dă plata și socotela; și pe urmă le uréză, le mulțamește, și îi felițeză. Pe urmă vine și la cel ce nu a lucrat, la cel leneș și cu greutate și inima strivită, îi plătește și lui, dar nu ca celor-l-alți, cari au lucrat bine; ci după ostenela lor, și se duc. Câte o dată vin și vecinii, stând afară; dar n'au curaj să vorbescă și să cêră. Ast fel sunt și cei cari lucréză lui Dumnezeu, așteptă ziua cea sântă și strălucită, ca să'și pri-

¹⁾ Fôrte des la scriitorii cei vechi, *faptele cele bune, virtuțile* în genere sunt numite *lucru și lucrarea lui Dumnezeu*, ca în cazul de față; iar *faptele cele rele și vișiile* în genere, sunt numite *faptele sau lucrarea diavolului*. (Nota traducătorului).

mescă plata și resplata, ca cei ce au lucrat bine și s'au sîr-guit în tot sântul și marele post, cu post și priveghere, cu milostenie și cu tóte virtuțile. Și câți se silesc și se îndemnă își iaú resplata, adică o răpesc pre ea, căci, cu sila se ia împărăția lui Dumnezeu, și siluitorî își iaú plata lor. Ați vedut fiilor, pre sântii martiri, că și-au vărsat sângele lor pentru iubirea lui Christos. Pe unii i-au aruncat în foc, altora li s'a tăiat capul, pe alții i-au innecat în mare, și fie-care din ei a primit crudă și amară mórte, ca să moș-tenescă împărăția cerurilor; iar noi nici sângele nostru nu-l vărsăm, nici capetele noastre nu se tae, nici nu suferim vre-o pedepsă pentru iubirea lui Christos, nici nu facem măcar vre-un bine, ca, cel puțin, s'avem iubire. Cel puțin să mergem voioși la biserică. Postii și priveghéti, ca să aveți cu-raj în fața lui Dumnezeu, căci cine nu sémănă, nici nu se-ceră, și cine nu seceră, nu așteptă să aducă a casă ródă; iar cel ce nu are în casa lui cele trebuincióse, rabdă fómete și lipsă, și golicune și nevoe. Ast-fel este și cel ce nu lu-crează și se lenevește la faptele Dumneđeesti; șade fără grijă, gol și lipsit de fapte bune și dílele lui se sfîrșesc și el rē-mâne fără ródă, ca arborele cel neroditor. Așa dar puțină este ostenéla, și mare este rēsplata. Puțină vreme avem și să nu ne lenevim, ci să ne silim ca să dobândim bunurile cele vecínice, în Domnul nostru Iisus Christos, căruia se cu-vine mărirea și puterea, mulțămire și închinăciune, împreună cu Tatăl, cel fără început, și cu Prea sântul, bunul și de viéță făcătorul Duh.

Duminica a patra.

Frații mei și fii mei, fiind-că și a treia săptămână s'a sfîrșit, și a sosit a patra, nimeni să nu se lenevescă, mă rog, ci cu tótă buna-voință, urmând calea cea bună. Tótă díua vă ocupați cu lucrul și nu aveți vreme; dar séra, ve-nind acasă, întâi să vă duceți la biserică, să vă închinați Dumneđeului nostru, și să vă rugați lui, dícend: Dómne nu te mânia pre noi, pentru păcatele noastre cele multe; și dacă

am păcătuit astă-đi ceva, cu fapta saŭ cu cuvintul iartă-ne nouă, mult milostive Dómnne, pentru marea ta milă și bunătate. De asemenea și la utrenie, diminéța să nu te lenevești a te duce, mai cu sémă în sânta Duminică. Și precum vă osteniți pentru cele lumești, osteniți-vă și pentru sărmanul suflet. Fiind că trupul și sufletul sunt tovarăși; și precum trupul cere mâncare și băutura și îmbrăcăminte, asemenea și sufletul cere hrana sa; iar sufletul n'are altă hrană, de cât rugăciunea, abținerea, milostenia, iubirea, răbdarea, meditațiunea întru cele duhovnicești, iubirea de ómení, liturghia. Și deci timpul sântului post, este dobândă sufletului. Precum luna lui Septembrie este dobândă pentru anul întreg și omul se grăbește să-și adune din tóte lucrurile în casa sa, grău și vin și untdelemn și altele, cari sunt trebuincióse pentru trupul său, și dacă nu le găsește ca să le adune în acea vreme, nu le mai găsește ușor, și dacă le-ar găsi, le găsește cu mare ostenélă și greutate și deci duce lipsă în întreg anul acela. Ast-fel este și cu sufletul. Dacă omul cel netrebnic nu ajută sufletul său în sântul și marele post, ca să facă milostenie din ostenelele lui pentru Pasce, ca să facă rugăciuni de căință, liturghii, după putere; masle; să vină la sânta biserică a lui Dumneđeú; să se ostenească, să privegheze. Și acolo unde se sərbătorește, să se gândescă la mórte, și să fie cu inima sdrobită, și să pomenescă vecinic pre: *Dómnne miluește-mă pre mine păcătosul*. Iar dacă neglijeză sf. și marele post, și nu face nimic bun pentru smeritul său suflet. Și dacă altceva nu face, de cât numai să se îngrijască și să adoreze pânticele lui ca pre Dumneđeú, iar pre sărmanul său suflet l'a lăsat pustiú, flămând și în fómete; care este folosul, dacă căștigăm lumea tótă și vom perde sufletul? Așa dar, până când avem vreme să ne grăbim, căci grabnică este împărăția cerurilor, și cei grăbiți o íau. Până când cređi, sermane om, că vei avea lumea acésta? Nu știi că alții înainte o aveaú și au lăsat'o, și după dinșii, alții, și după a-

ceea noi? Și deci este vedit că ea este înșelătoare, și înșală pe neștiutorii și pre cei fără minte. Iar cei cuminiți se uită cu luare aminte la sfirșit, și cine se uită la sfirșit, se gândeste la mörte și nici o dată nu păcătuește. Și dacă s'ar întimpla să greșescă, curând se întörce și se îndreptă, și tot-d'auna are frică de Dumneđeü și se rögă neincetat; și mintea lui o înalță la ceruri și cugetă la céta sfinților. Și este de față în mod tañnic alături de Sfinta Treime, căreia se cuvine tötă slava, cinstea și închinăciunea în veci vecilor. Amin.

Duminica a cincea.

Iarăși fraților și fiii mei voesc să vă aduc aminte de mântuirea vöstră, pentru că ved că nu vă îngrijiți de biserica lui Dumneđeü, și nimeni nu vine cu grabă și bună voință; ci veniți la mijlocul liturghiei, altă dată la sfirșit și altă dată nu veniți de loc. Și dacă veniți, veniți ca să stați puțin, ori vă sprijiți de perete și adormiți, sau stând picior peste picior, ori vorbiți și șoptiți unul altuia, și gândul vă este în afară, la lucrurile cele lumești. Căci unde vă este comóra vöstră, dice Domnul, acolo este și inima vöstră. Dacă ești, omule, în biserica lui Dumneđeü, gândește-te că stai înaintea lui Dumneđeü și să stai cu frică și cu cutremur și să te gândești la păcatele tale și mediteză cum să te îndrepti înaintea lui Dumneđeü în ziua judecăței. Ofteză și lăcrăméză și bate-ți pieptul; ca să ți vadă Dumneđeü sdrobirea inimei și să ți erte greșalele tale cele nenumărate. Și nu te înșela, sermane om, dicând: n'am furat, nici am preacurvit, nici n'am jurat strâmb, și deci n'am multe păcate. Iar eu vă dic, că tot păcatul, fie mare, fie mic, desparte pre om de Dumneđeü. Căci tot una este dacă omul cade de pe o prăpastie mare și móre, sau și de pe una mică și tot primește mörte; tot atâta este dacă omul se innécă într'o mare adincă, sau într'o apă abea de un stat de om. Deci nimeni nu este fără de păcat; căci și vorbele cele

necuviincioase și ura și lăcomia și beția și blestemul cel urit de Dumnezeu și jocul și danțul necuviincios și pomenirea numelui diavolului și alte nenumărate sunt păcatele, în care cade sermanul om în fie-care ȃi și în fie-care cés, și minut și clipă, și nu numai ȃiua, ci și nóptea. Așa dar fraților, mare este frica și cutremurul, mare grija ca să se mântuiască omul din mânele diavolului, și să scape de cursele lui. Véd și pe femeí, că întrând în biserică, nu vin cu frica lui Dumnezeu, ci schimbă îmbrăcăminteá lor și se împodobesc și se spală cu dresuri, și nu întră cu smerenie, precum se cuvine să facă cei păcătoși, ci se prefac ca sfinte, iar în inima lor alt-fel lucréză și alt-fel cugetă. O! femeie ne-trebnică! dar nu te duci la nuntă, de te împodobești ast fel? ci la biserica lui Dumnezeu, ca să te închini lui Dumnezeu și să'ți plângi păcatele. Du-te dar cu smerenie, în mod cuviincios, și cu inima sdrobotită; și să stai cu frică și cu cutremur și să nu vorbești și să șoptești, și să nu întorci ochii și să privești jur împrejur, ispitind pe cei-l-alți ómení, și să te socotești că ești mai alt-fel de cât cele-l-alte, și dacă te gândești ast-fel, ai păcat, iar nu plată.

Bărbaților, să stați spre răsărit, după voea lui Dumnezeu, și nu vé întorceți îndărăt să priviți, care din femeí este mai frumoasă, și care este frumos împodobită, în colórea grâului; nu vé rog, să nu întristăm pre Stăpânul nostru, cel milostiv și îndurător, ci să'í slujim cu fapte bune, ca să ne slujască și el, și dacă facem voea lui, ne trimite noué mila lui, și ne va sătura de grâu și de vin și de orí-ce altă bunătate avem trebuință; și ne va dărui noué viața vecinică și împărăția cerurilor. Iar dacă 'l mâniám și nu facem voea lui va trimite urgia lui preste noi; și o să sămănám și n'o să secerám; și o să ne ostenim în zadar. Și decí ne va lipsi pre noi Dumnezeu și de cele trupesti și de cele sufletești; și vai noué! Decí fraților, dacă ascultați cuvintele mele, nădăjduesc că Preasfíntul Dumnezeu ne va trimite mila sa, că mult milostiv și îndurător este, și că-

indu-ne de păcatele noastre, nu se mânie, nici se scârbește de păcătos, dacă din totă inima se întorce la el; ci 'l îmbrățișează ca pe fiul lui cel adevărat și îl primește și îl sărută. Și deci el nu se uită la multele noastre păcate, când cine-va se căește din tot sufletul și se întorce; și martor ne este nouă tâlharul cel de pe cruce și fiul risipitor; iar Dumneșeuului nostru se cuvine slava, puterea, cinstea și închinăciunea în veci vecilor. Amin.

Duminica a șésea.

Fraților și Fiilor, iarăși mă rog vouă, să primiți și această mică și neînsemnată învățătură a mea, a smeritului. Iată că sfințele și neprihănitele ڃile se sfârșesc, și cei ce nu lucrează, cei leneși și căduți, nu primesc nici resplată, dar nici cunună. Căci precum cei ce seceră, lucrează totă ڃiua în arșița cea grea și se ostenesc, atât când se plécă cât și când staă drepti lucrând, așteptă când să apună sórele ca să se odihnescă. Și când sórele apune, cu bucurie și veselie se duc la stăpăniil lor, și cu îndrăznélă și veselie le ڃic: Dă-ne să mâncăm și să bem bine, fiind-că totă ڃiua ne-am ostenit fórte mult, și am răbdat greutatea ڃilei și a arșiței; atunci stăpănul cu mare bucurie îi primește pre dînșii având gata¹).

D.

¹) Nota trad. Precum am arătat, cuvântarea acesta nu s'a păstrat în întregimea ei. Din ea în manuscrisul, nu există de cât aceste rînduri.

AMINTIRI DIN ISTORIA BISERICEASCA

De la 1750—1800

de

SERGIU MACREŪ.

Veđi Biserica Ortodoxă Română, an. XXIV, No. 11.

Deci când preasf. Domn Meletie a demisionat din temniță de la scaunul ecumenic, propunându-se alegere, cu toții prin socotință obștască și arhieriei sinodali și prea nobilii boeri și clericii pe acesta l'aŭ preferat față de oricare, alegându-l la patriarhatul ecumenic. Făcându-se patriarh în asemenea împrejurări, a alungat totă cërta și perderea și a petrecut în cea mai adîncă pace săvîrșindu-și datoriile acelei mari păstorii și cu liniște și blîndeță economisind interesele a folosit mult obștea. Căci era prudent și înțelept și adînc în cugetare mai mult de cît se părea. Simplu și liniștit cu purtarea, iubitor de dreptate, de virtute, de bine, neîngâmfat, neținînd a minte rēul, prea blînd, vorbind tuturor pîrințește, el era mai mult făcător de bine de cît voia să apară, lăsînd la cine da fără supărare și cheltuind la ce era de trebuință, prompt la tôte, vesel și cu bună nădejde, avînd convingere deplină în Dumnezeu, liniștit, neturbulent, cu

Îngrijire ocupându-se de toate cele ce se refereau la biserică. Era iubit și de Arhiepiscop și preoți și monahi și de tot neorodul credincios și pentru corectitudinea vieții și simplitatea cuvintelor, iar mai ales pentru smerenia sa caracteristică înălțătoare și de Dumnezeu iubitore, iubire către toți și dreptatea în toate și foarte filantrop celor în nevoie, simpatic și bine-făcător gata. A stat la scaunul ecumenic patru ani și șapte luni și, demisionând, singur numai a rămas la marea Biserică locuind în liniște, și restul vieții ducându-l în iubire și cinste de către succesorii săi ai scaunului ecumenic, și a Arhiepiscopilor endemici.

Luând pentru a doua oară scaunul Patriarhal Preasf. Domn Samuel la 18 ale lui Noemvrie în anul 1773, cum s'a dus, s'a încercat după obiceiul sa facere de bine și activitate a săvârși cele ce-i impunea această înaltă demnitate. Și deci trimițând încunoștiințări enciclice chema pe toți Arhiepiscopii, Egumenii și în genere pe îngrijitorii obștiei să-și împlinescă datoriile lor, dacă cine-va are nevoie de sprijin și ajutor cu curaj să ceară, pentru că este gata în totă fapta a fi de folos, însușindu-și sieși trebuințele tuturor, ca unul ce poate a le îndeplini. A îndepărtat și de la obștea marelui Biserică pe cei ce se păreau că îngrijesc și ajutorază, și a redus și pe Preasf. Meletie al Prusei, ținând buna ordine și pe nimeni nu lăsa să sară peste marginile proprii, într'un cuvânt dicând, toate au început a le face ca pe timpul întâei patriarhii și deopotrivă da speranțe pentru toate, având renume bun și învrednicindu-se de buna-voință a Monarhului, în cât era cu putință să săvârșască cea ce-i presta. Dar n'au trecut două luni când Impăratul Otomanilor Mustafa al III sfârșindu-și zilele la 10 Ianuarie 1774, fiind 16 ani monarh și aproape trei luni, și succedând la tron fratele său Abdul Hamid, îndată a avut încurcături preasf. Domn Samuel, și prin schimbarea din nou a celor puternici și pentru nestatornicia și nesoliditatea puterii derivată din ele. Căci toate erau

schimbăcătoase și ușor transformate, afară prin războiul lor nenorocit, schimbându-se înăuntru prin socotința și purtarea monarhului, reformându-se și pretutindenea fiind lucrurile nestatornice. Pe când aceste erau încă ast-fel s'a îngrijit Preasfințitul de cei noi puternici a'și atrage buna-voință din partea noului stăpân și a urma părerile Vizirului Impărăției și comandant suprem afară în lagăr, neglijând mai ales pe cei tari de mai 'nainte, între cari era și locoțiitorul cancelariei Impărăției. Dar în cele ce se părea că face ori lucrează cu cuvînt, în acele a greșit nereușind fără cuvînt; căci este nevoie în toate și de o sîrtă bună în afaceri. Căci acest mare logofet al Impărăției nu numai că ș'a conservat puterea sa de mai înainte, dar încă a câștigat și o putere mai mare la noul Impărat și fiind practic și viclen în nuvele și minți ne'nvătate a celor noi puternici, toate le ducea și le purta, și mîniindu-se pentru puțin de neconsiderare îl combătea crîncen și lucra cu viclenie asupra Preasf. Sale. Apoi și pe boerii dintre noi, câți mai ales se apropieau de el, îi combătea din cauza patriarhului și trebile bisericesti venite la el le străfăcea și-i paralisa puterile și vorbea contra lui la împrejurări, și a batjocorit spurcatul, numele cel respectat. Decî înșfăcându-se la luptă cu un ast-fel de demon viclen Preasf. Samuil se lupta continuu și ca nimeni altul i se opunea, împotrivindu-i-se cu înțelepciunea. Să necăja și foarte se întrista pentru că cel viclen se într'arma cu proprii lor săgeți și trecînd cu vederea nevoea de pretutindenî, pentru că nu putea să'l învingă, deși a cheltuit și mulți bani și se nevoia a-l neglija, și știindu-l că-l rău vedut de Vizirul Impărăției, din cauza acesta prevedea că-i va veni vrăjmașului nenorocirea ori sfîrșimarea. Și ducînd lupta șase luni, când s'a făcut pace și a început Vizirul a fi liniștit, atunci mai cu sîmă a sperat să nimicescă scandalul său se înpuțineze rîutatea demonului. Dar speranțe deșarte! Căci pe drum Vizirul a murit, și cel rău a

devenit puternic în toate și cei ce-l ajutau vorbeau lucruri necuviințioase și pe nedreptul toate le mișcau în cât au reușit a-l scote din scaunul ecumenic după un an și o lună.

În această a două patriarhie n'a făcut nimic mare și vrednic de natura și învățatura sa Preasf. Domn Samuel, de nu că opunându-se unui atât de prea puternic și viclen dintre megistani, persecutat de el în timp de zece luni viclenește și în tot chipul, n'a suferit nimic, evitând în toate împrejurările atacurile temporale, ca un brav luptător și abil opozant. A cheltuit însă mulți bani și a îngreueat pe preasf. Arhiepiscopul, luându-le daruri de mult preț și la urmă s'a părut că s'a învins luând parte la alegerea succesorului. Căci nu ar fi scăpat protivnicii lui de evlavie obșteie și de reputația ce avea poporul și nici întreprinderile lor nu erau sigure și folositoare, dacă n'ar fi convins pe preasf. Ierusalimului Domnul Sofronie să primescă scaunul ecumenic. Căci aceasta primind scaunul ecumenic după Samuel s'au liniștit cu toții și Arhiepiscopul și boerii și clericii și poporul credincios și el nu se mai vrăjmașa, gândindu-se ca să trăească cu liniște în Halche, una din insulele Chianee, unde puțin trăind, a trecut către Domnul, ferind de frică pe protivnicii lui. De aceea și după detronarea lui nu încetau vorbind contra lui și prin anaforale mințau către cei puternici cu cea mai mare necuviință lucrurile cele mai rele, temându-se ca nu cum-va se revină la scaun, resbunându-și cu mâni nedrepte și cu limbă viclenă.

Astfel combătut preasf. Domn Samuel, a fost scos din scaunul ecumenic la 24 Decembre an. 1774: Iar Arhiepiscopul sinodal, prea nobilii boeri și clericii întrunindu-se prin socotință comună a ales patriarh ecumenic, pe prea fericitul al Ierusalimului Domnul Sofronie, și ducându-se cei mai însemnați ai sfințitului sinod și adunarea nobililor i s'a închinat și i-au anunțat votul obștesc, socotința tuturor și alegerea. Iar el turburat de veste și plângând s'a declarat

pe sine că nu este vrednic de asemenea înălțime și s'a rugat să-și aibă privirile asupra altuia, iar pe el să-l scape de asemenea vot și enumerând trebuințele cele mai principale a scaunului ecumenic, ținea că nu este îndeajuns pentru nici una din ele, neavând nici natură, nici educație și nici abilitate în afaceri. Iar ei cădându-i înainte și căinându-se îl rugau să nu refuze alegerea obștiei, cât pentru nevoea ce se simțea și pentru trebuinți se dădea pe sine garanți, făgăduind de a-l servi în toate, a-l ajuta și în toate a-i întrebuița, dacă ar fi de nevoie, pentru folosul obștesc a tuturor bisericilor. După ce a înțeles că alegerea a fost după multă deliberare și de obștime și că votul obștiei se va realiza și că socotința s'a referat Statului și că hotărîrea este neînlăturată, a acceptat zicînd: fie voea Domnului. Să-și amintescă însă câte acum au hotărît, căci făgăduințele nu mi le-ați făcut mie, ci lui Dumnezeu! Deci luându-l Arhieriei și clericii la 25 ale lui Decembrie, înțaița și începutul anului 1775, când resare ziua anilor mântuirii lumii, și de bucurie, s'a prezentat Vizirului Impărăției și luând cavadele obicnuite s'a înturnat la patriarhie cu mare mulțime de popor, și cu o nespusă bucurie obștescă, și făcîndu-se schimbarea în biserica Sf. marelui Martir Gheorghie, cum este legiuit, l'au felicitat de patriarh ecumenic.

Strămutându-se la scaunul ecumenic de la Ierusalim Domnul Sofronie, făcîndu-se votările canonice, prin alegere comună, cu socotința și cu conințelegerea și îngrijirea Metropoliților de sub preasf. Scaun apostolic al Ierusalimului, a Arhieriei, protosinghelilor, ieromonahilor și monahilor și în genere a tuturor aghiotafiților alegîndu-se, s'a înaintat la acest prea sfînt apostolic scaun preasf. și de Dumnezeu alesul Metropolitul Cesariei Palestinei, Domnul Avram, în luna lui Iunie anul 1775.

Deci poporul credincios se bucura și se veselea foarte pentru strămutarea și ridicarea preasf. Domn Sofronie la

preasf. apostolic scaun ecumenic, prea îmbucurat pentru frumoșele sale virtuți, înșelat să vadă și să asculte și dorind se minuna de înțeleptele lui cuvinte și atras prin purtarea dulce și plăcută a învățături și îndemnurilor sale. Și preasf. Arhieriei avea bune speranțe și pentru obște și pentru fiecare Eparhie aparte și în genere vorbind pentru ori-ce biserică și parichie, privind și la desinteresarea cu totul de bani, la drépta sa purtare cum și la zelul său dumnezeesc din fire acestui bărbat spre învățatură, sfătuire și întărirea în genere a credincioșilor. Se bucură și dintre Arhierii, nobili și boeri, câți n'a fost gustat din amestecătura viclenă, și erau curați în conștiință și ne'ntinați în purtare, și sperău să vadă în biserică lucruri mai bune. De demult nu a fost vedut pe tronul ecumenic un bărbat atât de cuvios, fără răutate, blând, neavar, învățator, înțelept, om de știință, concentrat pururea în viața virtuoasă și cu totul nepătimaș și cu toții cu cuvânt sperău pentru biserică lucruri mai bune; de aceea și preasf. Domn Sofronie s'a încreșut sedus de rugăminte obștăscă și a acceptat o astfel de sarcină, încreșându-se în cuvinte și făgăduinți, mai ales a boerilor ce a insistat și s'a rugat vedend atâta buna-voință, conințelegere și conlucrare a tuturor celor puternici și bogați și părându-i că acesta este pentru Dumnezeu și pentru biserică. Dar a greșit cădend în cursele vrăjmașului ș'a fost prins în mreje, pe care și înțelept fiind nu le-a priceput, deși nu fără cuvânt. Căci mai înțelepți sînt fiil vécului acestuia, de cât fiil lumini în generația lor; deci a priceput, dar târziu, când de pretutindenii s'a întrunit și n'a putut fără răutăți să sfărîme legăturile lor. Și nici ar presupune cine-va că este ușor la cei ce se prefac că a atâta religiozitate, când tótă preocuparea era pentru interesele bisericesti și făgăduințele date înainte lui Dumnezeu. Și arătându-i pururea evlavie și dovedindu-i iubire declaraă prin jurămînt că a tótă grija pentru folosul

obștiei pe care-l doreaŭ pentru numele lui Dumneđu și li se porunca a conlucra.

Deci pentru acest folos obștesc îngrijindu-se adică, conduceaŭ administrația patriarhală și în lăuntru și în afară, inventând o nouă sistemă, și cele interne le-aŭ lăsat patriarhului, iar cele din afară cum s'ar ȃice, luându-le asupra-le bunii zeloși, pentru ca să ușureze de cele de prisos pe Patriarh aŭ votat ș'aŭ instituit epitropi obștiei și dintre poporan și nobili cum și dintre Arhierei două-deci, și i-aŭ înscris nominal. Deci creând o ast-fel de instituție și regulamentând'o și zugrăvind'o cu culori de tot felul frumoșe pe dinafară, s'aŭ prezentat preasfințitului și Sf. Sinod cerând admiterea, instituirea și întărirea ei din partea lor cum și autorisația. Se îndoiaŭ deci sfinții Arhierei și presupuneaŭ o mreją și întărđieaŭ a admite să întărească majoritatea, dar nu îndrăzneaŭ a nu se supune saŭ a scruta ceea ce este falș saŭ a da pe față cu totul viclenia. Iar aceea enumerând foloșele unui ast-fel de sistem și îndeobște îmbunătățirea plăzmută a bisericei, demonstraŭ că este vrăjmaș obștiei și protivnic prea evident cel ce s'ar încerca ca să sgdue acestă instituție saŭ a o lepăda saŭ ar îndrăzni a nu o primi, amenințând că dacă s'ar surprinde cine-va combătând'o îl vor socoti ca vrăjmaș, ca unul ce pe față se luptă în contra interesului obștiei. Deci din acestea aŭ cunoscut și nu s'aŭ mai îndoit ce însemnéză acest ȃid ridicat asupra lor, privindu-l ca un acropol de tirănie; dar a se împrotivi la atâte pornire a mulțimei neputând, pentru că preasf. nu se mișca și nici Nicifor al Nicomidiei ori Meletie al Prusei, și alții ore-cari aŭ convenit cu boerii ce aŭ lucrat formarea epitropiei, fără voe, dar aŭ admis cele propuse, de și aveaŭ conștiință că fac rău cedând.

Intre acestea deci aŭ propus zeloși aparenți ca să se compue un program compus pe articule, în care se suspendaŭ unele pretenții ale preasf. Arhierei, adică ajutoruri

și contribuțiunii, ca să pară întru cât-va că le sunt binevoitori, înșelându-și însă; dar totă puterea trebuitoare lor, în mod viclen, cum și activitatea au lăsat-o episcopilor aleși, cum au voit. Pe acesta subscriindu-l mai întâi Arhiepiscopii, se acuseră pe sine evident de nevrednicie, de neglijență și lenevire, și au cedat economia afacerilor bisericesti laicilor, nu ca și cum ar fi permis clericilor, pentru că autoritatea rămânea tot-dé-una la ei, ci cu îngrijire de abuzuri atestând că par a fi vrednici pentru afacerile bisericesti, ca unii ce au fost aleși de tot poporul credincios și că reprezenta obștia și puterea și activitatea generală în afacerile bisericesti, cu socotința și voința tuturor și a preasf. Patriarh și aleșilor de Dumneșeu preasf. Arhiepiscopii și a prea străluciților și slăviților și prea nobililor boeri și a tot poporul credincios de sub preasf. scaun al Constantinopolului. De aceea punând și subscrierile lor în acel Regulament au expus în urmă datoriile și ale boerilor și ale clericilor, apoi întărindu-le cu subscrierile tuturor le-au adus și le-au prezentat prea înaltei autorități și s-au rugat ca să le întărească spre neschimbare, ca unele ce-s cu socotința tuturor și voea a tot poporul făcute. Deci au primit confirmarea puternicului împărat și s-au dat întru acesta berat împărătesc.

Ast-fel dar însușindu-și puterea pentru ei și autoritatea amintirii episcopii al obștiei, au început autoritar mai întâiu a administra banii, introducând condicii zgrăvite în roș și punând și notari și instituind și fisc (dare) sfântit, adică corvana și numind oficianți la acest oficiu, manducător și îngrijitor, dintre civili, ridicând prin acesta importanța episcopiei, apoi transcriind din condicile vechi în cele noi datoria obștescă, care se urca atunci până la șapte sute de talanți, au cerut de la toți Arhiepiscopii de sub preasf. scaun apostolic al Constantinopolului înscrierea datoriei. Curând atunci s-au ivit cărtiri și plăceri, violențe și amenințări batjocorind ori hulind unii dintre Arhiepiscopii întreprinderea a-

césta. Căci unii diceau: că nouă de loc nu ne convine ca să fie cunoscută tuturor economia bănescă a bisericilor și numărate veniturile, iar alții susțineau că este absolut necesar ca să se știe și să se enumere și în genere să se scrie acestea, și că este deajuns că Patriarhul și cei mai însemnați dintre Arhierei să le controleze și în ore-care margini și reguli să se lucreze în afară de câtră episcopii. Căci este trebuitor ca toți să știe, că ori-ce metropolie este îngreuetă de datorii și să nu socotéscă cele date de câtră creștinii Arhierilor, ori multe ori puține câte dau pentru miluirea și trebuința lor. Iar numiții episcopi cugetând că cu trecerea timpului se vor înmulți datoriile eparhiilor, și împrumuturile, despre care fie-care dintre ei, și dintre alți nobili și bogați ai eparhiilor li s'a pus obligațiunea ca să se îngrijască, sfătuindu-se ca să știe datoriile de mai 'nainte ale fie-cărei eparhii și să se îngrijască de a restringe înmulțirea lor pe viitor, de aceea au insistat cerând liste de datorii și să facă catagrafia lor, ce-i indispensabilă, dispunând să nu se comită nici o daună nimăruș, fie prin dispoziții arhieresti făcute, că sînt din bună credință. Decî au reușit ca să conscrie toate datoriile eparhiilor, pe care cine-va voinde a le ști le ar afla de la anul una mie șapte sute cinci-șeci și până la șapte-șeci și cinci, adică în timp de două-șeci și cinci de ani întreite făcute de cât erau. Ast-fel cu greutate și cu nesocotélă, peste ceea ce era firește, s'au îngreuiat bisericile și clerul tot a fost în suferință. Decî cunoscându-se și catalogându-se datoria, s'au socotit ca mai întâiu ori care eparhie văduvită și mitropolie să nu pótă fi îngreuetă de câtră Arhierul ce v'a fi numit din nou, ci datoria predecesorului eparhiei s'o priméscă și s'o economiséscă; al doilea, ca fie-care Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop să scadă anual cu o sumă analógă datoria eparhiei, așa că eparhia să aibă o ușurare ore-care, iar marea Biserică să pótă ca să ia în urmă de la ea ceva pentru în-

timpinarea cheltuelilor obștei. Se ocupaă deci cu afacerile bănești și adunându-se într'una se gândeaă să se îngrijască despre obște sfințiții episcopii și cu autoritatea săvirșeaă cele ce li se păreaă, puțin îngrijindu-se de sfințitul Sinod. Iar preasf. Patriarh ecumenic Domnul Sofronie, ca scăpat adică de grijile de prisos, saă a dice mai bine izolat din situația sa frumoasă, cum s'a dovedit mai în urmă, se îngrija de cele spirituale, pretutindenî sfātuind și îndemnând și dîlnic învătănd în biserică și în tôte împrejurările. Ast-fel era învătător, în cât ori-ce cuvînt al lui și ori-ce mișcare era în tôte o învătătură. Dar cu cât strălucea virtutea lui și grija despre cele Dumnezești și îngrijirea bisericilor, cu atâta se vedea tirania și întunecimea sistemului inaugurat, care întuneca strălucirea bisericei, ca și un nour gros ce întunecă razele sórelui. Poporul de jos, neprevădend nici un rău și primind cele făcute ca convenabile, stătea supus la auzul și privirea lui și făcea multe lucruri bune învățându-se. Iar cei ce puteaă să cunoscă situațiunea comună, cei mai evlavioși se scandalizaă, și cei mai îndrăsneți aă început a cleveti, imputând mîi de rele acestui sistem administrativ bisericesc. Compătimea și el însuși, fiind conștiu de vîțiile proprii și suspinând se văita, privind prăpastia în care s'a aruncat și se ruga ca să fie scăpat de gura leilor rîpitori. N'aă trecut mult, de când s'aă stabilit acest sistem și aă împins la apărare pe Arhieriei insultați, ca să producă dovezi suficiente de tiranie și de aceea întrunindu-se și tânguindu-se, ca să se scape de primejdia obștească, însă n'aă putut scăpa îndată de instituția cea vătămătoare. S'aă socotit că este de nevoie a se opune cu consensul tuturor și cu legea curgerei răului. Deci s'aă întrunit cu toții în socotință obștească și dréptă, că dacă cine-va dintre ei ar suferi de acum înainte vre-o necinste ori vătămare din partea episcopilor, căci s'aă surprins mai multe casuri, socotind'o pe acea lovitură ca a tuturor, să se apere cu tôte puterea și

să se lupte pentru onórea sinodului și a dreptăței contra noului sistem, sacrificând totul dacă ar fi nevoie și gata fiind și de a muri. Epitropií auđind de acéstă unire și conglăsuire a sfințișilor Arhieriei s'aú mǎrginit în limitele lor, până ce se va găsi ceva mai înfricoșător. Prevédend că al Nicomidiei Nichifor este în afară de conglăsuirea lor, întrebuințându-l pe acesta, i-aú despărțit pe unii de alții, mai întâiu pe Gherasim al Chizicului și pe Damaschin al Tesalonicului, pe cei ce se păreaú apărătorí zeloși ai cinstei Arhieriei și cauzatorii amintitei consfătuirii, apoi pe cei-l-alți. Și ast-fel dispărțindu-i aú disprețuit pe cei ce cu puțin înainte păreaú voínicosi și guralivi.

După puțin voind epitropií a se presenta cu bine poporului, săvirșind lucru de evlavie, a cerut de la Vizirul Impărăției voe, ca să repare bisericile din Constantinopol. Acela le-aú permis, dar nu în comformitate cu legea și înscris, ci numai prin cuvint. Luând o ast-fel de învoire aú convocat pe epitropií fie-cărei biserici particulare și i-aú îndemnat ca să începă lucrările de restaurare nesocotind nimic drept, nici determinând saú aducându-le bani pe cari să-i cheltuésca la cele de trebuință. Cei ce aú luat învoirea absolută nu aú căutat ca să restaureze numai sf. biserici cele crăpate și ruinate, ci și pe cele ce erau bune majoritatea le-aú dat la pământ, ca să se facă mai mari și mai bune. Și deci ori-cine se mișca și îndemna și pe aprópele și se deda a'l întrece la lucru; în cât resună tot orașul de vuetul lemnelor ce le transportaú prin străđi, și aú umplut cu greutate de petre, de prundiș și de var ulițele cele înguste. Aú făcut acésta pentru că aú cređut că nici o pedică nu vor întimpina înainte și nici vre-o socotință contrară din altă parte. Căci auđind de la epitropií că aú voe ca să-și restaureze sfințele biserici, o părere curiosă și acéstă neobícniută, aú presupus că după cererea Generalului și marelui consul al Rușilor, a principelui Nicolae Repnin,

Guvernatorii noștri au învoit acesta. Dar acesta era o părere vulgară și deșartă, sau a poporului de rând mai incult, sau introdusă prin o viclenie diabolică și care aducea foarte mari daune celor ce o aveau. Căci acel mare Egemon, renumitul și adinc cugetătorul principe, care a săvârșit în Polonia atâtea fapte minunate, și influențând mult în armată, Generalul cel ager și netnvinș, cum și omul politic ingenios, religios și iubitor de Christos, iubitor de neam și uman, cel ce prevedea îndată și străfăcea socotința cea suspectă și nestabilă a Otomanilor, cum ar fi îndrăznit nebunește să surpe sf. biserică din Constantinopol, adscriindu-le acesta Rușilor fără timp? Căci ceea ce ei prin mijlocirea lui ar fi restaurat în timp de pace, erau să se dărîme curând în timp de război. De aceea din cei ce cugetau drept, nimeni n'a fost de această părere și se încercau a opri pornirea poporului. Dar vulgul cuprins de o idee fără bază și de o pornire nebunescă, s'au apucat de lucru, fără tēmă și fără socotință și încă nu reușise a repara câte-va biserici, când pe mai multe le dăduse la pămînt și 'și pregătise materialul. Iar turcii bigoți intrunindu-se au reclamat contra Vizirului, dîcînd că-i trădător al religiunii lor, pentru că îmbunătățește și mărește bisericile creștinilor, pentru care amenințau că nu vor suferi de loc. Temîndu-se deci de pornirea celor ai lor episcopul împărăției și calomnia cătră monarh înlăturînd'o și apărîndu-se, a negat că le-au dat învoire și a ordonat a se ruina bisericile creștinilor și a dispus ca să-i prindă și să-i supue pedepselor pe cei ce au întreprins mai întîi a le restaura. Dîndu-se o astfel de poruncă, Generalul turcesc armat s'a dus și a dărîmat bisericile reparate și a împedat de a se ridica bisericile cele dărîmate. Marii episcopi s'au ascuns temîndu-se și înfricoșându-se, iar Arhieriei intrunindu-se pentru ca să scape pe episcopi și popor de urgie, s'au gândit ca să arunce vina asupra Patriarhului și să-i pornescă asupra-i urgia

spre a-l scóte din scaun. Decí a însărcinat cu acéstă afacere pe Nichifor al Nicomidiei ca să anunțe preasf. Domnului Sofronie, și l'aú rugat ca să priméscă acéstă mijlocire pentru mántuirea poporului creștin, și dacă bine-voește priméscă și ca sucesor la scaunul ecumenic pe Domnul Gavriil al vechelor Patre, pe care aceștia l'aú ales. Acestea auđindu-le patriarhul, vom vedea, a đis, dacă este nevoe de acésta. Și plecând din patriarhie la casa unuia dintre cunoscuții săi, și luând condeul a scris o jalubă cătră protospatarul împărăției, care pe atunci era puternic, demonstrând că poporul credincios, sărac și impilat, încurajat de umanitatea providențială a puternicului lor împărat, însuflețit și de revărsarea abundantă a darurilor lui bogate de o fericire îmbelșugată, a îndrăznit să-și restaureze bisericile lor ruinate și decădute. Și fiind-că fără precauțare și voe înscrișă a întreprins una ca acésta, boerii cei peste edificiul și otomanii învecinați, cari aú pornit și proces, cu dreptul s'a supărat Vizirul asupra lui și asupra poporului. De aceea se ruga cu căldură ca să se îndure asupra adíncei sale bătrinețe și să-l scape de înfricoșatele amenințări și să salveze pe sermanul popor de urgia ce-l amenința.

Decí luând'o și citind'o puternicul marele spatar de pe lângă monarh, l'a vestit prin acelaș credincios prietin pe preasf. Patriarh, ca să nu se înfricoșeze de acésta și să nu se îngrijască. A doua đí, când epítropul a intrat la palat spre a se presenta monarhului, încurajându-l cu veselie, a đis: Ce te temi, amenințând pe patriarhul Romeilor? Scapă-l pe sermanul bătrín de frică și pe poporul supus de urgie, căci n'aú păcătuit, ci aú întreprins lucruri spre mărirea lui Dumnezeu!

Acestea auđindu-le Vizirul ne mai presupunând nimic despre el, a scăpat și pe alții de frică și n'a mai pretins ca să se pedepséscă nimeni pentru neorínduială. A încuștiințat și pe patriarh ca să fie vesel și să nu presupună

nicî un r u. Decî în a a chip prin o singură jalub  a scăpat  i pe Vizir de calomnia c tr  monarh  i pe epitropi  obștiei de primejdie  i pe poporul credinc os de urgie  i s'a scăpat  i pe sine Preasf. Sofronie.

Dar din ac st  nepricepere a epitropilor obștiei a  urmat multe daune bisericilor. Mai intâi a dărîmat at tea biserici priv nd pe cre tini  de ele, pe care cugeta  a le restaura. Al doilea pretutindenea Otomanii persecuta  pe cre tini  ortodoxi cu viclenie, mai ales pe clerici, lu ndu-le de la început sfințitele edificii m re e pe pretexte închipuite, precum, cam pe la anul una mie  ese sute, a  risipit t te bisericile cele m re e ale creștinilor prin poruncă, ca de acum să nu mai aibă ei biserici cu turle  i acoperite cu cositor, adică biserici importante prin ora e, ci j se  i sub p mînt. Dar de atunci nu- i mai invidia , ci le învoia  de a le direge pe cele deteriorate  i nu- i oprea  de a restaura pe cele dărăpănate. De la anul 1730 încóce nu era u or a repara măcar pe cele ruinate, dar le restaura  pe tăcute prin conin telegere. Dar la anul 1775, acest present, o astfel de îndrăznélă fără cuvînt a iritat pe bigo ii otomani  i tr nd via or i nepăsarea  i frica Vizirului imp r  iei a ordonat ca să d rime bisericile cele restaurate  i să nu r dice din nou pe cele date la p mînt; temerea a crescut la or -cine ar fi voit să z d rasc  pe Otomanii  i o nebunie turbată s'a ridicat în genere asupra clerului. De aceea pretutindenii nu putea  să recl desc  biserici  i nici c su ele din  urul bisericilor  i nici chiliile în care locuea  preo i or i monahi  i inspecta  continuă  i cerceta  bisericile de nu cum-va s'a  bătut vre-un cui  nou or i s'ar fi schimbat vre-o cărămidă, lu ndu- i t t  puterea  i curajul necredinc o ii de a persecuta pe cre tini , a le c şuna daune  i a- i martirisa p n  la m rte. Al treilea s'a păgubit ob timea prin o astfel de nepricepere a epitropilor obștiei, f c nd at tea cheltueli  i per d ndu-se at ta material, reduc nd neamul la

atâta sărăcie și ierarhia la atâta strâmtorare. Deci îi vorbea de rău și-l acuza tot poporul credincios pe epitropi de nepricepere, mai ales Arhieriei. Iar unii având motiv bine-cuvîntat și drept s'au cugetat ca să desființeze curând epitropia, arătând prin anafora stăpânirei, că această întreprindere s'a făcut nu prin curajul fără cuvînt a poporului, ci prin îndemnul ne'nțelept acelor ce s'au ales epitropi obștiei, și prin o înșelăciune de surprindere, și că de alt-fel nici n'ar fi îndrăznit poporul să dărîme bisericile sfințite spre a le restaura, dacă nu li s'ar fi spus că au voie de la cei ce stăpînesc, și dacă nu s'ar fi convins ca întreprinderea de reșidire este cu învoirea guvernului; este cu dreptul dar să nu sufere nimic și să nu fie păgubiți, cu drept cuvînt, și să se scape de ne'nțelepta și nefolositoare epitropie, care este așezată acum în curtea Patriarhiei și biserica să se administreze conform aședemintelor sfinte de către arhieriei și patriarh și de aceștia să se conducă afacerile bisericesti. Acesta cugeta unii, dar erau opriți de a o pune în practică din multe pricini și nici n'au făcut-o cunoscută poporului. Atunci Gherasim al Chizicului, Hiot, fiind mai zelos în de acestea, vorbea deschis și amenința spunând pe față. I se opunea și lucra contra lui mai ales Damaschin al Tesalonicului, lingușind pe epitropi, și care de alt-fel prevedea pericolul și presupunând ca nu cum-va să stea afacerea epitropiei; iar epitropi se îngrija, asupra cărora clevetirile și urile celor de la putere se aprindeau, se temeau să nu se condamne la mörte și să se păteze cu ucideri sîngeröse. A pornit proces și a dovedit ca pretutindenți să se desșică atacurile celor nemulțămii și să se împrăștie adunările contra epitropiei de curând înființată, iar Meletie al Prusei, scriind atunci din Eparhia lui și către el și către alții, apăra cu totul pe epitropii laici. Priveghea acesta și toate le lucra în favoarea epitropiei ca și Nichifor al Nicomidiei. De aceea prin aceștia cu modul acesta s'au

scăpat de pericolul episcopilor. Scăpați odată s'au întărit puterea lor episcopicească și necăjau pe arhiepiscopii ce petreceau în Constantinopol, și pe cari îi suspectau îi trimiteau la Eparhiile lor. S'a dus și Gherasim al Chizicului la Eparhia lui, s'ar părea că de voie; apoi au rechemat și pe Meletie al Prusei, iar Nichifor al Nicomidiei trecând către Domnul a fost înaintat din al Prusei al Nicomidiei.

Deci afacerile administrației bisericesti astfel împărțite, episcopii se preocupa de bani și trecând peste marginile lor turburau biserica. Iar Preasf. Domn Sofronie, voind să stabilească armonia obștii, ținând calea de mijloc, atacurile și din partea episcopilor și ale arhiepiscopilor le prevenea și le oprea, căutând în toate ceea ce era de folos și trebuitor să se facă. Deci punând frâu pornirilor laice, trecea cu vederea trândăvirea Arhiepiscopilor în afacerile obștești, și oprind acestora dedarea la cele plăcute vieții, împedica și pe aceia de a atinge pe clerici prin puterea lor și le interzicea de a nu se îngriji de cele trebuitoare arhiepiscopilor. Dar căutând a ținea echilibrul prin acesta a devenit displăcut ambelor partide. Căci și Episcopii căutați ca să se înțeleagă în toate chestiunile ce-i priveau și combăteau pe cel ce nu era de acord, apoi și Arhiepiscopii nimic nu voiau să primescă din cele ce le propuneau fără socotința obștii și nu era posibil să refuze toate câte erau putincioase, de aceea se calomnieau și trăeau în plăceri ambele partide, urându-se. Iar cel ce se îngrija puțin de plăcerea ambelor partide se tânguea și se vâlcăra ne'ncetat, că dacă fie-care'și căuta propriul interes. pe cine atunci 'l va întrebuița pentru cel obștesc? Se îngrija deci ca din spină să adune flori pentru serviciul obștii, ori să alégă din plévă grăul din această mare arie. Și tot-d'auna cu înțelepciune pășea ca ferindu-se de mreje, având în vedere pretutindenea trebuințele bisericilor și își îndrepta gândirea sa către întărirea lor în afară, muștrând cu tărie pe cei dedați la curgerile cele

deșarte ale vieții și pe cei turburați în umbră; pe aceștia îi dojănea și-i sfătuia cu înțelepciune, vorbindu-le cu demnitate și odihnindu-se sufletele asupra celor curați și celor ce căutaă împărăția lui Dumnezeu în sărăcie spirituală și în răbdare, în lăsarea de lume, în blândeța sufletului și în curățenia minții și într'un cuvânt în înțelepciune, dreptate și în lucruri bune, în care se formeză omul după Christos. Mângâea și pe cei în nevoi și supărări și prin cuvânt și prin scrisore, mai ales pe cei ce erau combătuți pentru religiozitate și răbdarea acestora o lăuda prin cuvinte și învățături inspirate ale Sf. Scripturii.

(Va urma).

C. E.

SISTEMUL FILOSOFICO-TEOLOGIC AL FERICITULUI AUGUSTIN.

Vești Bis. Ortodoxă Română No. 11 anul XXIV.

Trecem acum mai departe să vedem în ce constă răul după părerile lui Augustin.

Combătând Manicheismul Augustin discută răul din toate punctele de vedere și arată ceea ce el este. Dualismul era principiul predominant în sistemul Manicheilor. După dânsii lumea se compunea din părți primitiv bune și părți primitiv rele și ast-fel ei au stabilit răul în lume ca ceva primitiv nu ca ceva care a venit mai târziu și din diferite împrejurări. Răul, diceau Manicheii, e ceva de sine stătător, real, e existență, natură, tot așa ca și binele. Acest dualism a fost înlăturat de Augustin, prin aceea că a dovedit, că nu pot să existe două principii absolute și cu modul acesta el ajunge la noțiunea unui singur principiu absolut. După aceea el probază că în noțiunea acestui absolut se află cuprins tot ce posedă perfecțiunea absolută și tot ce nu o posedă este exclus. A mers chiar și mai departe, spunând că aici se află nu numai Dumnezeu însuși ci tot ce este de la Dumnezeu, căci ceea ce e de la dînsul este real și bun. Prin urmare răul nu este ceva de sine stătător, real, ceva care există; lui nu-i aparține o existență obiectivă și sub-

stanțială; nu e o natură în sensul propriu al cuvintului și dacă are o óre-care independență, acésta nu e ceva pozitiv, ci un pozitiv fals¹⁾.

Réul constă în pierderea binelui: «Binele de sigur, după cum comentează un scriitor de curând, este independent de rău și pentru existența sa nu are nevoie de dînsul; iubirea ar rămâne etern aceeași și ar fi conscientă de substanța sa proprie, chîiar de nu ar fi ura. Réul însă e dependent de bine, chîiar prin aceea că nu dobîndesce existența de cât ca contrarietate a binelui. Intru cât opozițiunea presupune o pozițiune tot asemenea și réul presupune binele și nu pôte să fie cugetat de cât ca o diminuare a acestuia. Binele este ceva de sine înțeles, ceva ce din sine însuși se pôte înțelege, rău din contră numai alături cu binele se pôte înțelege»²⁾. Și încă mai mult: réul, mărginit în sfera subiectivității, este nevoit în tot-d'auna să atârne de bine, pentru ca prin el ca basă să aducă la existență, neexistența sa. După cum bóla la corp nu este o substanță, ci un defect al substanței (corpului) tot așa e și réul.

Când existența, pe lângă care se introduce, s'ar pierde, cu dînsa s'ar sfirși și réul. Așa dar réul se află numai pe lângă existență și decî pe lângă bine, căci or ce existență ca atare este bună³⁾.

Din acestea se vede că réul are o legătură metafisică. In acest mod se manifestă învățătura lui Augustin despre rău și pe acest teren se află el cu atât mai tare, cu cât formula exprimată e mai generală și chîiar respîndită și la cei-l-alți părinți ai Bisericei. Un rău mai înalt nu pôte să existe, căci ar fi despoerea a întregéi existențe. Dumnedeú care a dat existența creaturilor sale a făcut totul bun și decî réul constă numai în aceea, că ființele raționale nu

¹⁾ Böhringer, Die Kirche Christi pag. 400.

²⁾ De civ. dei XI, 9.

³⁾ Conf. VII, 18.

conservă bunul dat lor de Dumnezeu, ci îl abandonază, pierdând și un grad oare-care din existența lor. Răul este o «*corruptio*» fie a existenței, sau a formei, sau a ordinii naturale. Natura e numită rea numai pentru că este rănită, căci nerănită ea este bună¹⁾. Răul deci nu este natură, ci contra naturei. Răul de asemenea nu este o substanță, ci după cum în corp prin schimbarea în rău a formei chipul pierde din ceea ce era și devine urit, de și mai înainte era considerat ca frumos și ast-fel corpul acum displace, tot așa se întâmplă și cu spiritul, adică podoba judecăței celei drepte, de care conducându-se cine-va trăese bine și drept, acesta se corupe prin voința îndreptată spre rău și sufletul, care până acum era fericit prin voința morală, devine nenorocit prin păcat²⁾.

Pentru cuvîntul că binele este același cu existența și deci ceva pozitiv, poate să fie or unde singur, răul însă nu; el se află pe lângă bine, căci e privațiunea acestuia. Naturile corupte sunt numai întru atât rele întru cât sunt corupte, întru cât ele însă sunt naturi, sunt bune. Chiar greșalele lor sunt o mărturie a bunătății lor, căci dacă n'ar fi bune, răul nu ar putea să le vatăme, sau, mai bine zicînd, nu ar putea să le răpescă din ceea ce au bun³⁾. Pentru acest cuvînt începutul și natura Diavolului este bună, pentru că este de la Dumnezeu⁴⁾. Tote naturile sunt bune, pentru că creatorul lor este binele cel mai înalt, dar pentru că acestea nu sunt ca dînsul binele cel mai înalt și neschimbăcios, pentru aceea binele în ele poate să fie micșorat sau mărit; micșorarea binelui însă este răul. Binele însă nu poate să fie nimic cu totul, pentru că atunci natura însăși trebuie să fie nimicită, care tocmai este bună. Prin acesta s'ar

1) *Contra Manich. c. 4.*

2) *Contra ep. Manich. 27, 35.*

3) *De civ. dei XII, 3.*

4) *Idem XI. 15; XIX. 13.*

nimici însuși răul, pentru că corupțiunea nu p^ote să existe fără ca să aibă o natură ca basă, pe care să o p^otă corupe¹⁾). Decⁱ răul nu este nimic dac^ă nu există binele²⁾).

Din t^ote acestea rezultă c^ă răul este o p^ledere a binelui natural, o privațiune a existenței, o corupțiune a natur^ei. Noi nu putem đice c^ă răul este o operă, ci o defecțiune de la operile lui Dumneđeu, o privațiune, care adesea merge mereu progresând, însă nu ajunge p^ănă la distrugerea completă a operilor lui Dumneđeu³⁾). Nicⁱ un viți^u nu p^ote să lucreze în așa mod contra natur^ei, în c^ăt să facă să-ⁱ dispară și urmele. Contrari^u de ceea ce este frumos și bine format, răul este privațiunea form^ei și numai aici p^ote să aibă loc. Chⁱar și sufletul păc^ătos conservă încă numerile, în care constă frumusețea lui și prin ac^ăsta se unește la ordinea întregului⁴⁾).

Prin aceste cuvinte Augustin voesce să doved^escă pe de o parte c^ă răul este un nimic, iar pe de alta să facă pe orⁱ-cine să pric^epă cum și aici tron^eză puterea lui Dumneđeu, care conduce t^ote. Sufletul r^eu este în adev^er un suflet inferior, însă p^ortă în sine ordinea. Prin acesta nou^e ni se indică, c^ă prin voința rea nu p^ote să se producă nimic ce nu s'ar potrive cu ordinea lum^ei, stabilită de Dumneđeu. Augustin pentru ca să arate c^ă voința rea nu represintă nimic și prin ac^ăsta să apere pe Dumneđeu de amestecul s^eu în ce privesce răul, đice c^ă nu t^ote hotăririle voinței sunt de la Dumneđeu, ci numai cele bune, c^ăci voința cea rea nu vine de la đnsul. Ar voi cine-va să scie de unde ea provine, nu i se p^ote r^esponde de c^ăt c^ă ac^ăsta nu se p^ote sci, pentru c^ă nimicul nu p^ote să fie sciut⁵⁾).

1) Enchir. ad Laur. c. 11 și 12, 4; conf. de lib. arb. III. 13.

2) Huber, Die Philosophie der Kirchenväter.

3) De civ. Dei XI, 9; XIV. 11.

4) De mus. VI. 56.

5) Conf. I. 11 Et hoc solum a te non est, quod non est, motuque voluntatis a te, qui es adid, quod minus est, quia talis motus delictum

Răul nu are o cauză activă, ci una privativă, după cum se exprimă Augustin, pentru ca cel puțin să găsească umbra unei cauze. Voința noastră poate să fie cauză, însă voința către rău este numai o voință privativă, o voință care se abate de la izvorul tuturor adevărilor și al întregii existenți. O cauză a acestei voinți nu trebuie să o căutăm mai departe, căci acesta ar fi ea însăși rea, ceea ce ar fi contra principiului că tot răul provine din o voință rea ¹⁾. De aici scote Augustin învățătura că Dumnezeu cunoscce mai dinainte voința cea rea, însă n'a determinat'o mai dinainte. Ar putea să existe o presciință fără predeterminare, însă nici o predeterminare fără presciința lui Dumnezeu, căci ceea ce Dumnezeu nu scie însuși, ci însuși face, acesta nu aparține numai presciinței sale, ci și predeterminării sale; păcatul însă nu-l face Dumnezeu însuși, de aceea el îl scie mai dinainte, însă nu-l determină mai dinainte ²⁾. Aceste idei se pot justifica numai întru atât, întru cât noi socotim răul ca nimic, căci tot ce există are, după părerea lui Augustin, cauza sa în Dumnezeu, el execută totul și-l determină mai dinainte ³⁾.

Acestea sunt părerile pe care le-a avut Augustin cu privire la natura răului, păreri pe care el le datorază Manicheismului, saū mai bine dicând luptei contra acestuia. Manicheii aveau consciință de mare însemnătate a contrarietății dintre bine și rău, însă ei au exagerat această contra-

---

atque peccatum est.—De lib. arb. II 54. Sciri enim non potest quod nihil est.—De civ. dei V. 8; 9, 4; XV. 21 Motus enim ille aversionis, quod fatemur esse peccatum, quoniam defectivus motus est, omnis autem defectus ex nihilo est, vide, quo pertineat, et ad deum non pertinere ne dubites.

1) De civ. dei XII, 6 Hujus porro malae voluntatis causa efficiens si quaeratur, nihil invenitur. Quid est enim, quod facit voluntatem malam, cum ipsa faciat opus malum? Ac per hoc mala voluntas efficiens est operis mali, malae autem voluntatis efficiens est nihil etc.—*Idem* 7 Nemo igitur quaerat efficientem causam malae voluntatis, non enim est efficiens, sed deficiens; quia nec illa effectio est, sed defectio.

2) De praed. sanct. 41.

3) Ritter, Geschichte der hristlichen Philosophie pag. 350.

rietate așa de mult, în cât nu numai că a ridicat-o până la absolut, ci chiar a ajuns să considere răul ca o substanță. Prin această exagerare contrarietatea dintre bine și rău rămase pe linia a doua; răul perdu însemnătatea sa etică și câștigă o însemnătate fizică. Augustin probă că păcatul își are rădăcina în libertate și prin urmare nu se petrece aici nici un proces natural fizic. Cu acest mod de argumentare el pătrunde și sfărâmă cetatea Manicheilor. Totuși el se jocă încă cu armele dușmanilor, când definesce răul ca o privațiune a substanței. Mai este încă de observat că Augustin când își stabilizează această teorie a sa în lupta cu Manicheismul, care considera răul ca ceva independent, el mai căuta, în interesul de a împăca răul, prezent pentru percepțiunea noastră, cu știința și voința divină absolută, să-l represinte numai ca privațiune, ca ceva care e absent, ca negațiunea binelui. Înainte mergătorul său în această direcțiune a fost Grigorie de Nisa și unul dintre cei mai însemnați următori ai acestor idei a fost marele Leibniz. Cu toate acestea Augustin n'a considerat în tot-d'auna răul ca ceva privativ, căci el singur avusese ocaziunea să cunoască și să experimenteze păcatul și deci să capete orore de dinsul. El n'ar fi putut să admită o condamnare eternă, dacă ar fi considerat răul ca o simplă negațiune a binelui și nu ca o contrarietate a acestuia.

Observând cu atențiune cele spuse de Augustin, vedem că învățătura lui asupra contrarietății dintre bine și rău și asupra libertății în ambele, nu este îndestulătoare și nici chiar pentru punctul său de vedere. Numai silințele opuse învățăturii sale ies în evidență. Pe de o parte este pentru dîn-sul în afară de orî ce îndoială că toate în lume a începutul lor de la Dumnezeu și în el cauza lor; pe de altă parte el află răul în lume, care e cea mai mare enigmă pentru noi, când îl raportăm asupra lui Dumnezeu. Augustin nu cutéză să-l atribue lui Dumnezeu. El crede că a aflat un subter-

fugiū, când consideră răul numai ca o faptă omenescă, ca o voință omenescă. Pentru că Dumnezeu a făcut tot ceea ce există, Augustin nu poate să se sustragă de la concluziunea, că fapta cea rea în adevăr n'ar exista; voința cea rea e imposibil să apară la om numai ca un nimic, ea pare incontestabil că contradice voința lui Dumnezeu. Contra voinței lui Dumnezeu nu poate să fie nimic în lume. Când Augustin observă această enigmă, atunci se referă la hotărârile cele nepătrunse ale lui Dumnezeu¹⁾; însă și pe acestea el voește să le pătrundă.

Aici însă începe să se cletine în ideile sale asupra libertății. Dacă privim părerile sale asupra predestinațiunii tuturor lucrurilor, noi nu putem să judecăm alt-fel, de cât că libertatea ființelor create constă numai în aceea, ca să împlinescă hotărârile divine și să se supue ordinei lumii. Acesta este însă numai libertatea în bine²⁾. Dacă observăm însă răul, — care pentru Augustin, cu toate că pare a nu fi nimic, totuși are o însemnătate principală în ordinea și dezvoltarea lumii — ajungem la ideea, că se află o libertate, care se subtrage voinței divine și nu i să supune de cât numai prin forță. Acesta ar fi libertatea în rău, care nu poate să fie tratată ca o supunere pioasă; ea însă lasă ceva în interiorul păcătosului, ceea ce nu e efectuat de Dumnezeu³⁾.

Cum că Augustin contra voinței sale a ajuns aici, cu atât mai puțin am putea să ascundem acesta, cu cât este mai clar, că formulele generale în care el arată că răul nu e nimic, nu represintă nici de cum în mod îndestulător gândirea sa. Când el voește să ne descrie natura răului, să în general să ne arate deosebirea între bine și rău, în tot-

1) De div. pu. 83 qu. 68, 6. Altae et profundae ordinationis.

2) De lib. arb. II, 37; enchiri. ad. Laur. 9. Ipsa est vera libertas propter rectefacti licentiam simul et pia servitus propter praecepti obedientiam.

3) Dorner, Augustinus pag. 124.

d'a-una iese în evidență ceva afirmativ. Formulele sale asupra acestui punct sunt diferite, stău însă între dinsele în o bună relațiune. Când noi ne reîntorcem asupra învățăturai lui Augustin cu privire la relațiunea dintre creator și creațiunii, trebuie să recunoștem că definițiunea care o dă asupra acestei relațiunii este expresiunea cea mai adîncă și mai cuprinzătoare a cugetărilor sale, și aici el stabilește binele în aceea, ca noi să ne supunem lui Dumnezeu și să nu dorim a fi alt-ceva de cât instrumentele sale; contrariu de acésta rezultă însă că noi în rău cu totul alt-ceva voim să fim, de cât instrumente ale lui Dumnezeu și anume că noi imităm pe Dumnezeu în acțiunile noastre, pe cari noi le considerăm ca ceva al nostru propriu, ca ceva ce ne aparține ca ființe de sine stătătoare. Acésta este dorința omului care tinde către putere, mândria sa, care tocmai pentru acésta este socotită ca isvor a tot ce este rău¹⁾ și pe care Augustin o imputa adesea filosofilor păgâni. Natura acestei mândrii e descrisă așa, că omul condus de dînsa se depărtază de Dumnezeu, care formeză interiorul său, se întorțe la ceea ce este exterior, și voesce ca la suprafață să apară în așa mod, după cum nu este în interior²⁾. Tot în așa mod, pe lângă mândrie este considerată și avariția, ca substanța și basa răului, pentru că omul în mândria sa vrea să aibă și să represinte mai mult de cât îi permite relațiunea sa cu Dumnezeu și lumea³⁾. Acésta probéză o legătură apropiată cu învățătura neoplatonică, când se spune, că cutezanța (audacia) noastră a adus păcatul în lume. Augustin nu se îndepărtază cu mult de la acéastă idee când el caută temelia răului în egoismul omului. Omul ar fi trebuit să trăească după voință și în iubirea lui Dumnezeu și nu după propria sa voință și în iubirea către sine însuși,

¹⁾ De mus. VI, 40.

²⁾ De gen. c. Man. II. 6; de civ. dei XIV—13, 1; de mus, I, 1.

³⁾ De trin. XII. 14.

căci atunci ar fi trăit după adevăr, pe când acum trăesce după minciună ¹⁾. Aici sunt două feluri de a trăi, două «civitates», una în care totul este socotit pentru gloria lui Dumnezeu și alta în care totul trebuie să serve pentru gloria omului, cea dintâi se rezimă pe iubirea lui Dumnezeu până la disprețul de sine însuși, cea-l-altă, pe iubirea de sine însuși până a desprețui pe Dumnezeu, una este societatea sfinților, cea de a doua, a aceloră cară cugetă omenesce ²⁾. Se înțelege de la sine că iubirea rațională de sine însuși nu pôte fi condamnată, însă acésta trebuie să fie mărginită în aceea ca noi bunurile vieței și chiar forțele nóstre să le întrebuițăm ca bunuri publice și generale, căci acestea ne-au fost date de Dumnezeu; să le întrebuițăm ca părți din bunul cel mai înalt, și nu ca bunuri cară sunt proprii ale nóstre și numai pentru trebuințele nóstre ³⁾.

Din cele arătate se vede cât de mare este contrarietatea între bine și rău. Ori ce grad de deosebire prin care să se determine relațiunea dintre unul și altul dispăre. Binele este conformarea cu ordinea divină sau dreptatea, răul este îndepărtarea de aici și acésta în mod complet, așa că omul său că aduce la îndeplinire dreptatea, sau se abate cu totul de la ea ⁴⁾. Virtutea este una, cine o posedă, o posedă în totul, cine nu ascultă de dînsa, se îndepărtéază cu totul de la ea ⁵⁾. Ordinea vieței morale este diametral opusă ordinei Diavolului, care urméază numai după propriă sa voință ⁶⁾. Acésta voință proprie e socotită ca ceva, ce nu e îngădit

¹⁾ De civ. dei XIV, 4, 1.

²⁾ Idem. Fecerunt itaque civitates duas amores duo, terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum dei,—coelestem vero amor dei usque ad contemptum sui.

³⁾ De trin. XII, 17. Fruendi se, id est tanquam bono quodam privato et proprio, non tanquam publico atque communi, quod est incommutabile bonum.

⁴⁾ Ritter, Geschichte der christlichen Philosophie 350.

⁵⁾ Idem XV. 1; XIX. 17.

⁶⁾ De civ. dei XIV. 3, 2.

de voința divină. Numaî din punctul de vedere al naturii pozitive a rului se p $\acute{o}$ te explica pentru ce Augustin susține, c $\acute{a}$, dup $\acute{a}$ ce r $\acute{e}$ ul a intrat, starea vieții omenesci se schimb $\acute{a}$ cu totul. Am v $\acute{e}$ du $\acute{t}$ deja cum odat $\acute{a}$ cu r $\acute{e}$ u într $\acute{e}$ ga omenire s'a desp $\acute{a}$ rțit în dou $\acute{e}$ imperii, din care imperiul binelui tinde c $\acute{a}$ tre ceea ce e spiritual și etern, iar imperiul rului este supus la ceea ce e temporal și pofitelor c $\acute{a}$ rnei¹⁾. Cel din urm $\acute{a}$ form $\acute{e}$ z $\acute{a}$ baza celui dint $\acute{a}$ i $\acute{u}$, c $\acute{a}$ ci noi dup $\acute{a}$ ce am c $\acute{a}$ du $\acute{t}$ din imperiul binelui, nu putem s $\acute{a}$ ajungem de c $\acute{a}$ tr prin r $\acute{e}$ u la ceea ce este bun, prin ceea ce este temporal și sensual la ceea ce este etern și spiritual²⁾.

Augustin deosebesce dou $\acute{e}$ genuri de r $\acute{e}$ u: r $\acute{e}$ ul pe care noi il suferim și r $\acute{e}$ ul pe care noi il execut $\acute{a}$ m. R $\acute{e}$ ul pe care il suferim este ped $\acute{e}$ psa ce ni se cuvine, e consecința necesar $\acute{a}$ a drept $\acute{a}$ ței divine și autorul lui este însuși Dumnezeu. R $\acute{e}$ ul însă pe care il execut $\acute{a}$ m e imposibil a avea pe Dumnezeu ca autor. Dacă basa p $\acute{a}$ catului nu st $\acute{a}$ în Dumnezeu atunci unde ar sta? Augustin se într $\acute{e}$ b $\acute{a}$, dacă nu st $\acute{a}$ cum-va în natura omului, sau mai bine d $\acute{i}$ c $\acute{e}$ nd în puterea corpului. Pentru a r $\acute{e}$ sponde la ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ întrebare, el privesce natura omului și ordinea stabilit $\acute{a}$. Aci el observ $\acute{a}$ o lege etern $\acute{a}$ și o lege temporal $\acute{a}$, prima neschimb $\acute{a}$ c $\acute{i}$ o $\acute{s}$ $\acute{a}$, cea de a doua schimb $\acute{a}$ c $\acute{i}$ o $\acute{s}$ $\acute{a}$.

Tot aș $\acute{a}$ și în natura omului exist $\acute{a}$ ceva mai înalt, adic $\acute{a}$ rațiunea, pe care Augustin o numesce: «o vieț $\acute{a}$ mai înalt $\acute{a}$ conscient $\acute{a}$ de sine însuși». În natura omenesc $\acute{a}$, ca și peste tot exist $\acute{a}$ ordine, ca fie-care lucru s $\acute{a}$ fie la locul s $\acute{e}$ u, ceea ce e mai înalt peste ceea ce e mai inferior, ceea ce e mai bun peste tot și în totul. Cu un cuv $\acute{i}$ nt, s $\acute{a}$ existe supremația inteligenței și «c $\acute{a}$ nd rațiunea va st $\acute{a}$ p $\acute{a}$ ni afectele sufletului, ordinea va exista în ómen $\acute{i}$ ». Ordinea trebuie s $\acute{a}$ fie, pentru

¹⁾ De trin. VI, 6.

²⁾ De div. qu. 83 qu. 82, 2. Incommutabilis justitia, quae integra inveniretur a justis,—integra relinqueretur a peccantibus.

că este conformă cu natura. Intru cât există un suflet mai tare și mai puternic ca orî ce corp, sufletul virtuos este mai puternic ca unul mai vițios. De aceea, pentru că ceea ce este slab nu pôte să predomine asupra a ceea ce este tare, pentru că corpul este inferior sufletului, r ul mai slab ca binele, urm ză că omul nu pôte să fie predominant de o ființă mai necomplect  ca el însuși și nici ch ar de una egală: «un suflet care caută să cufunde pe altul în vițiu, el însuși este rău și vițios și prin acésta devine mai slab ca cel-l-alt suflet, iar un suflet mai complect sau ch ar egal nu pôte să îndemne spre r u, căci este contra voinței și naturei sale».

M. P.

DESPRE PERSOANA
LUI
IISUS CHRISTOS.

(Tradusă și făcută după Auguste Nicolas).

Creștinismul, cel mai mare eveniment produs în omenire și care e mai pre sus de ori-ce presupunere, că ar fi o născocire a minții omenestii, își are centrul său în persoana lui Iisus Christos, așa precum ni l'ați prezentat evangeliștii (Scheling cuv. la început Berlin 1892 1 Maiu). La acest eveniment pozitiv se refugia un mare spirit, pe când se afla încărcat de rătăcirile sale în sfera îndoielei, și acest refugiu îl căuta numai și numai ca să revină la adevărul și odihna ce el procură. Să se tot creeze la dogme și să tot filosofeze, dar iată eveniment căruia nu se poate nega îi este absurd a-i nega existența și ridicol a se face sforțări pentru a-i ascunde măreția, eveniment în fața căruia cine-va rămâne extasiat și se vede constrâns a se sili să-și formeze ideea despre el și să se hotărască. Pe pământul acesta, care poartă în sine și pe sine-și pe toți cei ce sunt, au trecut și s'au lăsat urmele lor, există *Un*, care s'a arătat, a vorbit, a lucrat, s'a vădut, s'a auđit și s'a pipăit; spațiul, timpul, durata existenței Sale, evenimentele principale cari o caracterisă, sunt ore ele certe esacte? Da. Ele sunt tot așa de pozitive ca și faptul la care se referă, a se îndoi cine-va de existența și de cele mai principale acte ale lui Socrates ar fi o nebunie, și totuși evenimentul lui Socrates se mărturisește mai puțin de cât cele sevărșite de Iisus Christos (J. J. Rousseau Em. livre IV).

Socrates, Alexandru, Caesar, Carol cel Mare etc., toți cu un cuvânt, a căror existență se atestă foarte mult din activitatea ce au desfășurat-o în lume, toți acei mari omeni trăesc de atâta timp în istorie, au viețuit durata lor, au cedat șcenta isprăvilor altora și acești din urmă larășii la alții și mult este dacă vre-un credincios, prieten sau discipul s'a interesat de ei numai într'o singură generație. Și însăși ura n'a găsit asupra înegririi memoriei lor vre-o mânășă, și descendenții reci au consimțit prin imparțialitatea judecăților lor, nimicnicia absolută în care a

cădut existența lor pămîntescă. Dar pentru ca să nu mă depărtez, vom dice, că printre toți cei de felul acesta, și pe cari ȳ-am amintit, este unul mai capabil de observațiunea presentă, ce el însuși și-a acomodat-o, acesta e Napoleon. Cătă turburare n'a provocat? Câte distanțe n'a străbătut? Câte sunt întreprinderile lui? S'a arătat vre-o dată o ființă mai extinsă, mai turbată și gigantică? Cu tôte că l'am vădut, câți dintre noi pot acum să dică despre el cât a trecut și ȳată că n'a existat! Cine acum se turbură din cauza lui? A dispărut pentru tot-d'auna în nimicnicie și marmorele care ȳ acoper ôsele lui sunt mai puțin reci de cât spiritele ce ougetă despre el. Cu totul alta și cu totul singură este certitudinea și favôrea despre Iisus Christos, care de 20 vécuri arătat fiind pe pămîntul acesta, n'a dispărut, este încă pe scena istoriei, este tot-d'auna înaintea seculilor; milióne de ómeni ar muri încă și acum pentru El, ȳar alții conjură contra lui; din tôte părțile turburare: unii ca să-l atace, alții ca să-l apere; și în esență el este principalul obiect al tuturor discuțiunilor și hotărîrilor dintre simpaticele și antipaticele sentimente ale omenirii. Istoria n'a putut să-l scóta din present și pentru El n'aú venit încă cei moderni; nici o mână nu s'ar gási destul de rece ca să descrie ioóna lui, numai evangeliștii aveaú proprietatea acestei înalte imparțialități. (Suntem fií Cruciașilor și nu ne dăm înapoi din 'naintea fiilor lui Voltaire, dicea puțin mai înainte vocea cea tare a unui óre-care nobil și mult respectat din prima tréptă a tribunei lunei); ȳar tôte organele ideilor comune din Francia și Europa aú sárutat cuvintele acestea ca propoveduirea luptei, ce se produce în adîncul tuturor spiritelor și al căror obiect este Christos și acéstă luptă nu este renașterea meșteșugită a unei stări vechi, ci continuarea neîntreruptă a luptei desfășurată împrejurul lui Christos însuși, care a adus condamnare Lui și 'L îndemnă să dică ucenicilor sêi: „Aveți curaj, eú am învins lumea“ și nu a încetat până în zilele nóstre.

Iar în anachronismul, ce rease din atingerea celor doué nume: al lui Voltaire și Cruciașilor, ne arată cât de neputincios este timpul contra persónei lui Iisus Christos și continuarea activității lui în mijlocul pèrpetuilor seculare. Dacă vor dispore tôte monumentele istorice, va dispore atunci și siguranța actelor lui Caesar și încă și a celor ale lui Napoleon; pe câtă vreme certitudinea vieței lui Iisus Christos va trăi, fiind-că subsistă ca eveniment tot-d'auna present și existând; și acesta este Creștinismul. Creștinismul există și există nu într'un colț întunecat, dar în tótă lumea, peste mări și peste țeri, în tot universul; există nu la suprafață, ci în însăși inima lucrurilor, este sufletul civilizațiunei, moravurilor, legilor, obiceiurilor și legăturilor.

Vrênd nevrênd suntem toți expresiunea și produsul lui și pe fie-care di ne naște prin idei, și desvoltări morale al căror început și motor El este și tot cel ce îl négă pe el, se négă pe sineși. Și Creștinismul ca cel mai desvoltat și înrădăcinat de cât tôte evenimentele și față de care tôte cele-l-alte sunt numai împrejurări, are centrul și plecarea în persóna lui Iisus Christos și numai în Christos; vieța și pildele lui sunt architipul creștinismului. E de prisos să căutăm ceva, fără de care creștinismul ar părea nimic, căci creștinismul e însuși Christos, care se dă

ómenilor succesiv de 20 de secole. Arátarea și diferitele împrejurári, ce compun viéta lui Iisus Christos nu sunt un eveniment așa đis trecut, ca tóte cele-lalte evenimente istorice, a căror certitudine se bazează pe márturií, ce deja au dispárut încá de mult, dar este eveniment contiunú tot-d'anna trăind și lucrând, și încá se traduce în fapt înaintea ochilor noștri; orí ce act, orí ce întîmplare, imputată fiind creștinismului, se imputá lui Christos; isvoráște din El, este El.

Sá adăogám în fine, cá socotind, sub unica vedere omenescá, creștinismul este singurul act, ce márturisește pe Christos, n'a încetat de 20 de vécuri, nu se gásește nici în pericol de a înceta, și chiar cei mái îndepártați seculi viitorí îl vor vedea ca și noi atât de vioiú și present precum este și a fost de la arátarea sa în lume. Prin urmare nici o siguranță alta nu póte sta aláturi cu certitudinea despre Iisus Christos și caracterile ce o deosebesc sunt de așa fel în cât numai lui îi sunt proprii și dáu nu numai ideea cea mái pozitivá, ci ohíar pe cea mái pre sus de ómení și însáși cuvintele acestea carí doresc existența Lui, ne dáu proba cea mái evidentá și despre Dumneđeire Lui.

B) Sá adăogám cu Scheling cá evenimentul despre existența lui Iisus Christos se revelézá așa precum l'au prezentat evangeliștii. Intr'adevér nimic nu este atât de clar ca prototíp și mái deslușit de cât ideea despre Iisus Christos pe care o avem cu toți. Se póte să ne îndoim de fisionomia lui Socrates și Caton ca fiind mái mult saú mái puțin asemenea cu aceea a contimpuranilor lor, și multe din caracterile moravurilor lor au rămas acoperite și din nedeslușirea acésta póte cine-va să se folosească. Dar în Iisus Christos nimic de felul acesta; strălucita lui față este mái pre sus de orí-ce, și ea se presintă într'o siguritate misticá. Nu póte cine-va să-și formeze două idei despre El și cel ce pomenește numele Sěú, îl vede, așa đis, cá se presintă în modul descris de evangeliștii. Este fórte vrednic de observat, cá morala creștiná, care în timpurile nóstre s'a înlocuit cu legea físicá, se compune mái mult din exemple lui Iisus Christos, de cât din cuvintele Sale. Evenimentele vieții Sale au devenit prin acésta proprietatea moravurilor obștești și obiectul în care tóte virtuțile se oglindesc. Ele sunt atât de curate și pozitive în cât conform cu ele adevérim și prețuim tóte evenimentele morale despre noi.

Dacă cine-va ar đice, cá fisionomia lui Iisus Christos póte fi numai o închipuire fantasticá a evangeliștilor, răspund numai atât, cá atuncí compunătorul ar fi fost mái vrednic de mirare de cât eroul Sěú (Emille J. J. Rousseau lib. IV). Câte cuvinte vin spre întárire a acestei geniale expresiunii a unei minți sănátóse! Și atât de naturale și védite sunt cuvintele acestea, în cât e aprópe de prisos a le mái explica. Toți 'și amintesc pagina retoricescá a lui Rousseau, a cărei conclusiune sunt cuvintele de mái sus. Iată însá și o altá paginá scrisá în đilele nóstre cu mái puțin entusiasm, dar cu gândire clará (credința adevératá tot-d'anna fiind însoțită de rațiune n'are nevoie să se neliniștească): „De multe orí mi s'a párut cá argumentul cel mái tare al autenticității întipáritá mái sus în istoria evangeliștilor, caracterul ce se istorisește sfínt și desévîrșit din partea autorului, e un eveniment, care nu numai cá diferá de tóte tipurile

desăvîrșirei morale, pe care și-le-ar fi putut închipui ceî ce aî scris cartea acésta, dar din contră el se opune tuturor. Avem în scrierile rabinilor o îmbelșugată materie ca să formăm tipul unui desăvîrșit dascăl iudeu; avem maximele și actele lui Hilel, Gamaliel și rabinului Samuel, tóte saú în cea maî mare parte fantastice, însă posedând tipul ideilor naționale și alcătuite conform dreptarului unei óre-carî desăvîrșiri fantastice. Dar care nu se disting atât, cât se disting principiile, acțiunile și caracterul Mântuitorului. Eî se ved în acestea: zeloșî de discuțiunii jig-nitóre, și închipuirî sofistice, apărătorî fanaticî aî principiilor restrinse némului lor, luptătorî ferbinți și stăruitorî aî conservării chiar și a celeî maî micî litere din lege când se depărtéză prin sofisme de la spir-ritul eî, și de felul acesta sunt ceî maî mulți ómenî mari, a căror con-duită esactă și iocnă de reflexiune o avem în persóna cărturarilor și fariseilor, ceî apostrofați ca o vedită contradicere a principiilor morale“.

Cum s'a întîmplat ca ómenii fără carte să-și închipuiescă și să pre-sinte un caracter depărtat întru tóte de tipul lor național și neconso-nant cu tóte acelea pe care obiceiul, instrucțiunea, potriotismul, religi-unea și natura le consfințise ca cele maî frumoșe din tóte? Și dificul-tatea de a privi drept o închipuire omenescă un asemenea caracter, pre-cum unî necredincioșî presupun, reese și maî mult din examinarea: cum scriitorî ca Matheî și Ión înșirând diferite evenimente dau aceeași ca-ctere. Mi se pare că aici găsim chiar cheea pantru a deslega tóte dif-icultățile; căci dacă se porunca la douî artiști să desemneze o persónă tradusă în fapt arătându-și concepțiunile și ideile lor particulare despre o desăvîrșită frumusețe și îșî presentaú amândoi lucrarea lor, că avênd o formă luată din tipurî și trăsuri forte multe diferite de tot ce le-ar fi fost cunoscut până atunci în partea și țara aceea, dar carî lucrări să semene perfect între ele, sunt convins că un ast-fel de eveniment, dacă se făcea cunoscut, era să pară aprópe de necredut, afară numai, dacă se presupune, că amândoi artiștii s'aú condus de același model“.

Acest lucru, decî, s'a întîmplat și aici. Evangeliștii aú zugrăvit de nevoe modelul cel viu pe care îl presintă și consunarea caracterelor morale, ce i le atribue, provine nu din necesitate, ci din esactitatea cu care fie-care l'a descris. Dar lucrarea acésta mărește și maî mult mi-rarea nóstră misteriosă, căci nu era ca ceî-l-alți ómenî, care să pótă prin caracterul seú să se distingă așa de orî și ce s'ar fi recunoscut până atunci ca cel maî desăvîrșit și minunat de cât cele încungîurătóre, dar El a fost pus maî pre sus de tóte ideile naționale și desăvîrșirea mo-rală neîmprumutând nimic de la Grecul, Indianul, Egipténul saú Roma-nul, ci cu tóte acestea de și nimic avênd comun cu tipul unî cunoscut caracter saú cu vre-o lege a desăvîrșirei primită de toți, póte însă să pară fie-cărui ca tipul unei excelențe dorită în mod deosebit“.

Aceste înțelepte gândiri aú ca lucru vedit o îndoită aplicare; pentru că aduc în același timp conclusiunea divinității sale și din contră atât de mult strălucește în persóna lui acéstă divinitate, în cât se confundă cu realitatea eî și o dovedește. Cea maî bună argumentare despre rea-litatea persónei lui Iisus Christos este, că desăvîrșirea caracterului Seú, este un așa fel, în cât nu póte cine-va să-și presupună că a născocit-o

omul și cu atât mai mult că s'aŭ găsit patru autori însemnați, ca evangeliști, să-l descrie în mod consonant foarte mult cu persoana lui și în totă diferența amănunțimilor și foarte mult depărtat de toate tipurile pe care putea să le aibă înaintea ochilor. După sensul acesta se poate dice că nu numai autenticitatea evangheliei dovedește adevărul caracterului lui Iisus Christos, ci și divinitatea acestui caracter arată adevărul evangheliei. Există în desevîrșirea caracterului lui Iisus Christos, după narațiunile evanghelice, ceva singuratic și care nu se găsește la spiritual omenesc; este desevîrșirea (și trebuie să notăm bine) atât de înaltă și deplină, în cât nu numai că dispăre în fața ei ori și ce până atunci mai desevîrșit, dar și tot ce a putut să producă zelul ferbinte despre egalitatea cu El, chiar și după Dînsul. Există, așa dicînd, deslegarea unei continuări între El și desevîrșirea omenescă, precum iarăși foarte bine a dîs același Rousseau: „Dacă viața și mórtea lui Socrates îl dovedește ca înțelept, viața și mórtea lui Iisus Christos ne dovedește pe Dumnezeu“.

Desevîrșirea omenescă se împarte în genul omenesc, în așa mod în cât se repetă mai egal la diferite persoane și, îndrănesc să dic, că ea se întrece între sine. Așa dacă ar întreba cine-va, care este cel mai mare general, imediat numele lui Alexandru, Caesar, Carol cel Mare, al lui Napoleon, se presintă în aceeași măsură și nu sunt unice. Dacă vom întreba cine este marele orator? Demostene, Cicero și Bosouet se presintă concurând. Cine poate să dică, care este cel mai înțelept, și nu se va pronunța că este: Anaxagora, Socrates, Platon, Solon, Numaș și alții mulți. Cine nu va dice că și printre urmele lui Iisus Christos, cine este mai sfînt între atâți sfînti? Inșă abia pronunța cine-va numele lui Iisus Christos și imediat toate cele dimprejurul lui se confundă în întunec, toate dispar și ideea desevîrșirei lui rămâne necomparată și mai pre sus de cea omenescă. Plutarch în viețile lui a bine-voit să compare pe eroii săi și acesta i-a fost foarte ușor și tot-d'auna va fi ușor între ómeni, adică între unul și altul; dar cât privește Christos putem spune cu siguranță că nici o dată. Este singurul căruia nu-i va găsi nimeni rivalul său. Și să notăm bine puterea acestei idei; când cine-va în realitate e mai pre sus în ori ce privință, precum Bosouet și Michel Angel, superioritatea lor față de ceilalți ómeni este numai în grad, iar nu și după natură; și chiar dacă par mai cu sémă că n'aŭ ajuns la aceeași superioritate, simțim, că e un ce îndoelnic și că în ori ce cas contrariul nu este imposibil și poate să se întimple. Iar cât despre Iisus Christos înșă, superioritatea lui nu numai că este indiscutabilă, ci se poate dice, că nici nu poate cine-va a o atinge. Și e de recomandat și o altă observațiune; toți bărbații mari sunt mai mult sau mai puțin expresiunea epocii, eflorescența și crema vécurilor în care aŭ trăit, aŭ existat și sunt puternicele odrasle ale lor, înșă se retrag cu timpul. Observațiunea această este foarte adevărată și un bărbat mare nu vine nici o dată singur, ca să fie numai el posesiunea unui véc deosebit, mare. Să alipim aici și acest caracter, că prototipul unui bărbat mare nu este vre-o dată de așa fel, în cât să nu existe în descompunerea virtuței și geniului său óre-cari elemente de imitațiune, cari elemente îl légă cu cei precedenți. Și ca să vorbim de

ómenii virtuóși ai timpurilor, de sfinți, e ușor a vedea că toți isvorăsc de la Iisus Christos, că sunt imitatori ai Lui. Dar însuși Christos de unde isvorăște? Pe cine a imitat? Al căror moravuri, al cărei elită este El expresiune? Unii dic, că Socrates este cel ce a găsit morala. Alții însă mai 'nainte de el o aplicaseră și el n'a făcut de cât să ȃică ceea ce practicaseră aceia, să transforme exemplele în formă de învățatură. Aristida a fost drept, mai 'nainte de a spune Socrate ce e dreptate. Leonida a murit pentru patria sa mai 'nainte de a considera Socrates iubirea de patrie ca datorie. Sparta era abținută mai înainte de a se vorbi despre înfrinare; mai înainte de a se defini virtutea, Grecia era plină de ómenii, cari o practicaú. Dar Iisus de unde luase acea înaltă și curată morală? De la conaționalii săi, cărora El singur le-a predat-o și în fața cărora a practicat-o? Din fundul fanatismului celui mai pervers s'a auđit cea mai înaltă înțelepciune și simplitatea virtuților celor mai eroice, a cinstit pe cel mai josnic dintre toate popórele! (J. J. Rousseau Em. c. IV).

Particularitatea, cu un cuvânt, a înțelepciunii lui Iisus Christos este: că ea isvorăște numai de la sineși și este necultivată. Dar ceea ce o dístinge nu mai puțin este puterea ei de naștere; lucru minunat, dacă nu curat Dumneđesc! Acéstă incomparabilă înțelepciune cu care nimeni vre-o dată a putut sau va putea să egaleze, este în același timp cea mai proprie de imitat și cea care a format pe cei mai mulți ucenici. Toți cei-l-alți savanți nu au influențat, precum a ȃis și Voltaire, asupra moravurilor mahalalei în care trăesc, iar Christos a influențat asupra întregului univers și toate s'au recreat după icóna Sa și au devenit creștinești, consimțind la acésta. Cele mai principale deosebiri după moravuri, după climă, formă și culóre, deosebiri dintre ómenii și care sunt de un așa fel că au dat argumente contra unității némului omenesc, dispar înaintea Lui și se confundă în unitatea de imitare a dragostei Sale atât de mult, în cât găsesc în El cel mai tare argument al unității naturei pe care părea a o nimici (Quseman cuv. IV).

Intr'adevăr, când observăm cât a fost El de urmărit din partea filosofilor elini, de și n'a născocit printre dînșii vre un eres de filosofie, când Brahmanul i s'a închinat Lui, cu toate că propoveduiea o primise de la ómenii dintr'un ném păcătos, când pe El l'a adorat omul cu pielea roșie de la Canada, măcar că aparține rasei galbene pe care el o urăște, trebuie de necesitate să considerăm că El este destinat să ridice ori-ce deosebire de culóre, de formă, persóne și moravuri; e destinat să intruzeze în Sineși tipul unirei cu care să lege pe toți fiii lui Adam și să ne dea nouă în puterea acestei aprobări morale, a înțelege, că némul omenesc ori cât ar fi el de variat, este în principiu unul. Lucrul acesta e fórte vrednic de observat și insist, asupra lui. Iisus Christos e singurul a cărui desévrișire nu isvorăște de cât de la ea însăși, este singurul producător de imitatori și cu atâta putere, în cât întréga limbă omenescă a consimțit acéstă putere.

La acestea se adaugă și următorul: El singur a rămas mai pre sus de cât imitatori săi. A creat virtuți minunate și atât de mai pre sus de fire, în cât unul din argumentele cele mai mari de superioritatea lui

Dumnezeu este după noi, că nu l'aș întâlnit, nici chiar l'a egalat cineva; căci este și acest lucru, o particularitate a influențelor omenești, ca să se îngrăpe în triumful lor, adică să producă efecte mai pre sus de toți: discipulul întrece pe dascălul său, și cu cât își formază mai mulți succesori, cu atât mai mulți rivali își pregătește și acest lucru e ușor de înțeles, pentru că nu dispune în sfârșit de cât de o putere comună tuturor, nefiind de cât un instrument al întâmplării. Singur Christos stă mai pre sus supraveghind lucrarea Sa. Și ce fel de lucrare! Lucrare de unde pornesc razele deservirii morale, cari raze în tot-d'auna se reflectă asupra ucenicilor Săi și strălucesc la mii de mii de caractere eroice prin vioiciunea luminei lor, lauda omeniilor. Și ce fel de caractere, ce eroi au fost acei mari sfinți pe cari creștinismul i-a produs lumii! Numărul lor nu ne permite să-i uimesc și superioritatea lor mă dispensează. Cu toate acestea însă, afară de atâtea demnități și deserviri morale, ce revin în Iisus Christos ca arhitectul lor direct, deservirea personală a acestui Dumnezeu prototip a rămas atât de sus și de departe față de antitipurile eroice, în cât ar fi o nebunie și în același timp o impiețate, dacă ar cuteza cineva să le compare cu El.

Aceste dișe atât de mult sunt compatibile cu persoana lui Iisus Christos și atât de distins îl înfățișează pe El față de ceilalți oameni, în cât și cuvântul cel mai rece nu știe, cum să vadă într'însul un simplu om? Și necredința cu dreptate se uimește de sineși și și caută începutul ei așurea, de cât în cugetare sau gândire.

De alt fel există atâtea adevăr în cele relateate până acum, în cât nu mă tem a implora sentimentul moral al fiecărui dintre auditorii noștri și să fiu acusat de superficialitate. Un alt caracter este acela al deservirii mai pre sus de om al lui Iisus Christos, care nu trebuie să ne scape din vedere, căci este atât de real, priceput și consimțit în tăcere de toți și nu are nevoie de justificare; superficialitatea nu-și poate avea locul în panegiricul lui. Cine este omul despre care ar fi putut cineva să vorbească, după cum vorbim noi acum de Iisus Christos?

Atât adevărul, cât și bunul simț s'ar fi ciocnit și nu exista vre un obiect pe pământul acesta, a cărui laudă să fie primită fără ca efectele să-i stabilească limita. Numai El epuizează toate cuvintele și permite lauda până la adorare. Cuvântul „Dumnezeesc“, care se ia metaforic și superficial în orî ce altă întrebuintare, devine *epitetul propriu*, și nimeni chiar dintre necredincioși exprimându-l nu se atacă, sau se lovește în amorul său (propriu). Omenirea îl primește fără îngâmfare și invidie, de ore-ce simte că obiectul căruia i se dă este propriu. Cred că exprimăm aici chiar sentimentul universal de la care isvorăște o întărire prea vedită a adevărului credinței noastre.

Ar fi fost destul a ne mărgini la generalitatea acesta; de vreme ce cum voi cuteza de alt-fel a descrie cu deamănuntul toate deservirile, care strălucesc în modelul acesta vrednic de adorare? Și cât au fost de inspirați evangeliștii din partea lui Dumnezeu, ca să se depărteze de model și să se mărginescă a descrie numai perfecțiunile Lui? Ce întregime de virtuți și ce deserviri în fie-care din ele? Cum consună ele între sine, fără să se vatăme una pe alta? Cum se dezvoltă, fără

să cadă în vre-o superficialitate, iar nu ca virtuțile noastre omenești, care adesea se transformă în rătăcii! În El bunătatea, fără defect; zelul, cu toleranță, solidaritate, fără îndușoire, smerenia fără lingușire, blândețea fără moliciune, răbdarea fără îngâmfare, și dragostea nemărginită.

Caracterul lui Iisus Christos este esențialmente adevărat și nimic nu prezintă superficial sau supărător. Natura omenească se arată în El în totă simplitatea emoțiilor sale legale; iar divinitatea în deplina înălțime a propriilor ei desevîșiri. Omul virtos, de multe ori poate vătăma adevărul naturii sale înfumurându-se și transformându-se în rău; nu mai este om; și totuși nu poate scăpa prin acesta de mii de mii de slăbiciuni, care îi tradăză mărirea lui plăsmuită. În Iisus Christos însă nici o dată nu dispăre omul și natura omenească se bucură de toate drepturile sale; ba încă virtuțile se arată în El fără scădere, fără pete și cu atât mai Dumneșești, cu cât mai mult iconomiesc toate sensurile firei omenești, întru cât ele prin însăși starea lucrurilor sunt prea adevărate și adevărul acesta desevîșit le face Dumneșirea. Iisus este virtos ca om, care în același timp este și Dumneșeu, ca Dumneșeu—Om. În El Dumneșeu și omul sunt întregi. Și El ca Dumneșeu poate să țină: „Cine dintre voi mă va vădi de păcat?“, iar ca omul: „Cine dintre voi mă va înjuria de nesimțire?“ Și în această combinație desevîșită a celor două stări se revelează Dumneșeu. Acesta ne atrage pe noi mai mult spre El, ne veselește și ne încurajază să-l imităm, și pentru aceea modelul cel mai desevîșit este în același timp și cel mai puțin de sperat (a fi atins). Să ne indignăm, să plângem, să lepădăm întristarea, să tolerăm pe cel păcătos, să iubim ori ce este de iubit! Prin urmare și Rousseau cu drept cuvânt ținea: „Ceea ce ne veselește în caracterul lui Iisus Christos, nu este numai blândețea moravurilor și simplitatea, ci facilitatea, grația și însăși frumusețea. Nu fugea de veselii, nici de serbări, se ducea la nunți, vedea femeile, se juca cu copii, îi plăcea miresmele, mânca cu vameșii etc. Ordinele date de El nu displăceau; era conștient și drept, era bun către cei neputincioși și spăimântător către cei răi. Morala lui avea ceva atrăgător, măgulitor și iubitor; era sensibil la inimă și iubit la purtare; - chiar dacă n'ar fi fost cel mai înțelept dintre oameni, a fost cel mai vrednic de a fi iubit“. (Epistola III de pe munte).

Și față cu toate acestea, sau mai bine zis, prin toate acestea ne chiamă și ne poartă și ne ridică împreună cu El până la cele mai înalte principii, până la cele mai triste sacrificii, până la cruce. Câte împrejurări din viața Lui nu se prezintă în momentul acesta sub condeiul meu! Și asupra cărui să insist mai mult, cât pe de o parte mă atrage mirarea, ce mă inspiră aceste împrejurări, iar pe de alta mă reține insuficiența capacităților de a putea să exprim toate acestea? Să arăt ore istoria cu Magdalina, sau Samarinenca, sau destrînata, ori Chananenca, vedeva lui *Naim*, sau să vorbesc despre neputincioșii însănătoșiți, despre copii sau smeriții vameșii, pe cari i-a primit, ori despre Fariseii cei arătați că sunt plini de îngâmfare? Sau să mă rătăcesc în teoria acelei patimi de nespus și a morții Sale?... Pretutendenți ce bunătate, ce dreptate, ce înțelepciune, ce măsură, ce iscusință de minte, ce adevăr, ce desevîșire mișcătoare! Actele și cuvintele lui Iisus în diferitele aceste împrejurări

aŭ devenit veșnicele impresiuni pentru tôte virtuțile și virtuțile însă-le realități. Cum strălucește, cum se ridică cu Dumneșească cuviință în mijlocul aceluï popor nebun, al fățarnicilor dascăli, al cărturarilor sofisticï, al fariseilor mândri și chiar al ucenicilor lui, urîtorï de religia streină nêmului lor și de tot grosolanï! Cum rușinează El tôte rătăcirile prin adevêrul Său, cum zădărnicește tôte violențiile prin înțelepciunea Sa, cum isbește tôte rêutățile prin sânțenia Sa, cum împuternicește tôte neputințele prin blândeța Lui cum potolește tôte abaterile prin toleranță, cum se arată apărator în tôte amărăciunile prin bunătate! O! Cât de mare este într'adevêr, Mântuitorul, Bunul Dumneșeï!

Uite tôte câte se făceau de Iisus ne uimesc de la prima vedere. Singur primește povățã numai de la sine'și și posedă cuvîntul tainic pentru tôte actele sale, care îndată ce apar la lumină se justifică înainte rațiunii prin argumentele celeï mai drepte înțelepciunii și negreșibilului adevêr. Tôte se economisesc în sine'și spre edificare și învățatură și există o esactă împêrtșire a adevêrului în ori-ce împrejurare, fără a putea să găsescă cine-va nimic de lipsă, dar nici superficial în privința desvîrșirii. Acéstă observațiune finală e aprôpe deja dezvoltată, dar pentru că după noi, însăși virtutea este și ea o putere de distincțiune a caracterului lui Iisus Christos și a căruï particularitate e adevêrul, credem necesar să revin la ea prin o comparațiune dată de Malebranche. „Nimic mai pompos și mai majestos, de cât ideea pe care ne'o dă vechea filosofie în privința înțeleptului, după ea; dar în realitate nimic mai vanitos și mai fantastic.

Icona lui Caton, precum o descrie Seneca, nu e naturală în frumusețe. Nu este suliman și gips, care uimește imediat numai pe cei ce n'au și nu cunosc natura, ci Caton era și el om supus mizeriilor lumestï, nu era de loc neisbit, precum se închipuește; atacul îl vătămă și el nu avea nici tăria diamantului pe care fierul nu'l sfăramă, și nici soliditatea stâncilor pe care valurile nu le pôt clătina; într'un cuvînt nu este nesimțitor, precum pretinde Seneca.... Inșã când a fost palmuit, pentru acest lucru Caton nu s'a mâniat. nu s'a rês bunat și nu a ertat, ci cu mândrie a negat, că a suferit injurie, pentru că voia să se crezã de cei-l-alți că e de miï de ori mai pre sus de cât cei ce l'au bătut. Răbdarea lui nu era de cât înfumurare și mândrie, compromiștore și injuriôsă pentru cei ce l'au cauzat rêu; și prin acéstã rêbdare stoică Ceton arăta că el consideră pe inimicïi sãï, dobitoce, contra cărora este rușinos a se mânïa. Acéstã disprețuire a inimicilor și marea vază pentru el Seneca o numește mărînimie „majorianimo“ și vorbind despre injuria întêmplată lui Caton, dice: „non agnovit, quam ignoviset“. Ce superficialitate de a confunda mărînimia cu îngâmfarea și a deosebi rêbdarea de smerenie—Acestate să știe mai mult creștinïi de la învățatorul lor, că niște rêuțăcioși pot să î vătămă pe ei, și că adesea chiar cei virtuoși sunt supuși rêuțăcioșilor cu permisiunea prevedinței divine.

(Va urma).

Eugenïu Antipa.
Inter. Teologic.

DIN ACTIVITATEA PASTORALĂ.

I.

În timpul din urmă preoțimea noastră desfășură o activitate pe terenul pastoral, care ne umple inima de bucurie pentru un viitor deosebit al sfintei noastre biserici. Avem preoți cari lucrăză c'un adevărat zel apostolic pentru ca biserica să fie singura conducătoare a sufletelor românești, pentru ca păcatele distrugătoare de suflet să dispară din mijlocul creștinilor români. Sunt dator să fac cunoscut cititorilor acestei reviste despre această activitate pentru că luând pildă unii de la alții să lucrăm cu toții pentru slava numelui Domnului și pentru binele creștinilor români din țara acesta.

II.

Părintele Iconom *Ilie Teodorescu*, licențiat în teologie și protoereu al jud. Prahova a ținut în adunarea generală a societății clerului român «Ajutorul» din București o conferință cu titlul: „*Preotul Român și misiunea sa*“. Conferința acesta a apărut și în broșură.

Subiectul dezvoltat de Părintele Teodorescu nu poate să fie mai bine ales pentru o adunare preoțescă. Și mi se pare că a fost anume ales, căci sunt în această conferință atâte adevăruri expuse și așa de bine coordonate, în cât n'a putut să rămână fără efect față de acei care le-au auzit. Conferința acesta ar trebui să nu lipsescă din biblioteca a nici unui preot și să se dea și seminariștilor spre citire.

Părintele Teodorescu plécă de la ideia, că spre a fi cine-va preot să cere mai întâi ca să aibă o prealabilă chemare din partea lui Dumnezeu, pentru că preoția nu e ca o servire a noastră proprie, ci ca o însărcinare a lui Dumnezeu. Documentează acesta cu citate din Vechiul Testament. Astă-đi chemarea divină la preoție se face sub două forme: a) sub forma exterioară și b) sub forma interioară. Prima chemare se face de Dumnezeu prin păstorii bisericei ce sunt puși ca păzitori ai turmei lui Christos. Acéstă chemare s'a făcut pentru prima dată de Iisus Christos. El a đis lui Simon Petru și fratelui său Andrei: «Veniți după, mine și vă voi face vînători de ómení» (Marcu I. 17). A doua chemare se face direct de Dumnezeu în inima omului pregătindu-l de a primi cu demnitate darul preoției. Fără acéstă chemare preotul nici o dată nu va fi conștiincios misiunii sale și tot-d'a-una va lucra fariseic în calea apostolatului său ca un rău și nevrednic păstor. Dacă preotul se hirotonisește cu aceste două chemări el începe o nouă viață, în care are să lupte cu mari greutăți pentru îndeplinirea cu sfințenie a datoriilor ce are față de Dumnezeu și de ómení. El e de acum înainte părintele sufletec al tuturor fiilor încredințați păstoriei sale și este chemat să fie martor sfătuitor și administrator în actele cele mai solemne din viața omului. De la îndeplinirea acestei chemări atárnă vrednicia sa și fericirea sa și nefericirea păstoriților săi.

Preotul este ministrul religiunii lui Christos și din acéstă înaltă pozițiune are datoria de a păstra dogmele, de a propovedui morala și de a împărți ca un părinte păstoriților săi toate binefacerile oferite de acéstă sfință religioasă.

Din aceste îndatoriri rezultă, că preotul trebuie să se considere ca *săvîrșitor al sfintei taine*, ca *moralist* și ca administrator spiritual al creștinismului în cercul încredințat conducerii sale. Preotul pentru ca să fie cu adevărat vred-

nic de chemarea sa trebuie să fie bine pregătit pentru aceste înalte îndatoriri. După ce conferențiarul arată cum să se porțe preotul față de fie-care din aceste îndatoriri trece în deosebiri la preotul român și la misiunea lui. Înainte de a arăta ce ne spune conferențiarul în această privință reproduc frumoșele cuvinte relative la chemarea preotului ca administrator al sfințelor taine și al bine-facerilor corințenilor luate din «datoriile sociale ale preotului» după A. de Lamartine. Datoriile preotului în această calitate se apropie de acelea ce în orice administrație, se impun. El vine în contact cu oamenii, se atinge de patimele omenești și primește mărturisirile de păcat și de căințele și este martor la miseriile și nevoile omenești. Ușa casei sale trebuie să fie deschisă la orice oră celui ce îl așteaptă, candela sa aprinsă tot-d'a-ura, bastonul său la îndemână sa; el nu trebuie să țină socoteli nici de ano-timpuri, nici de distanțe, nici de molimă, nici de zăpadă și furtună și nici de căldură, când este vorba de a ajuta pe cel sărac și bolnav, de a ierta pe cel vinovat și de a da murindului pe Dumnezeuul său în sfânta împărtășire. El nu face deosebire între bogat și sărac, între mare și mic, ci pe toți îl consideră ca frați atât în necazuri cât și în speranțe, dar e prudent și se cuvine să fie chiar serios cu cei ce nesocotesc un mister și vin ca să îl cêră.

(Va urma).

G...

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Zoe Nicolae Comănescu Otete-lișanu, dăruind bisericeî din parohia Bâldana, jud. Dâmbovița un epitrahir de damasc în valôre de 15 lei, asemenea și D-lui Ilie Nicolae din București care a dărait aceleeași biserici 10 $\frac{1}{2}$ kg., luminări de cêră, 5 kg., unt-de-lemn și 250 grame smîrnă.

D-l V. Rusănescu enoriaș al bisericeî parohiale Alba-Postovari din capitală îmbrăcând în argint la biserica amintită o iconiță a Mântuitorului Christos. în valôre de 60 lei, i se aduc mulțămiri publice.

D-l Mihail Rădulescu Primarul comunei Gârbovi, jud. Ialomița în acord cu consiliul comunal venind în ajutorul reparărei bisericeî „Sf. Nicolae“ din menționnta comună cu suma de 2,300 lei avere comunală; iar D-l Răducanu R. Ștefan construind cu spesele sale o capelă de lemn în valôre de 1,500 lei la cimitirul comunei amintite, în piața bisericeî un puț de pêtră valorând 800 lei, și donând și o evanghelie la biserică, îmbrăcată cu catifea și argint în valôre de 100 lei, precum și un lemn strujit pentru steag în valôre de 10 lei, pentru tôte aceste fapte lăudabile și demne de imitat, li se aduc publice mulțămiri numiților donatori.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Hagi Ión, enoriaș al bisericeî Flămânda din capitală, care a dăruit bisericii amintite o iconă pentru sărutat „Sf. Haralambie“, îmbrăcat în argint.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Alexandrina Jacques Lahovary din București, care a bine-voit a dărui bisericii Române din Paris, o iconă în argint masiv aurită, în valôre de 1200 lei, și care represintă pe Sf. Fecióra Maria cu Downul noustru Iisus Christos în brațe.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Maria Barbu Grejdănescu din București, proprietara moșiei din com. Butiasca-de-jos, jud. Vlașca, care nutrita fiind de sentimentul religios, a bine-voit a dona bisericeii din comuna amintită un potir cu lingurița lui în valoare de 180 lei, o steluță și disc în valoare de 80 lei, un chivot în valoare de 360 lei toate de argint curat, o îmbrăcăminte la icóna Maicei Domnului în valoare de 100 lei, precum și alte obiecte în valoare de 63 lei.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Gheorghe Georgescu comerciant din urbea Tîrgoviște, a dăruit bisericeii parohiale „Curtea Domnescă“ din urbea amintită, o pereche cercei compuși din două piese de aur a 5 lei cu torte de aur și un inel tot de aur pe care le-a fixat la o icónă în biserică.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Baron Barbu B. Bellu, care a dăruit bisericeii „Olarii“ din capitală un Epitafiū mare, lucrat în mătase și fir de argint, precum și o Evanghelie în limba grăcă îmbrăcată în argint poleit și cu medalióne de smalt și argint de Tula.

Se aduc mulțămiri publice următorilor persoane din com. Brebu, jud. Prahova și anume: Ión Iliescu, dăruind bisericeii din comuna amintită 5 minee legate cu piele și pânză, Ión Morărescu 3, Gri-gore Apostolescu 1 și Nicolae Bucșa 2.

D-l Mihail Constantinescu cu soția sa Ana din București, făcând donațiune bisericeii Sf. Nicolae din com. Jegălia, pl. Borcea, jud. Ialomița, un stihar și un epitrahil de lână în valoare de 50 lei, li se aduc mulțămiri publice.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor pioase notate mai jos, cari aū bine-voit a dona obiecte de valoare pentru podoba și înfrumusețarea bisericeii din com. Vai de-El, jud. Prahova și anume: D-nul Tănase de Crețu Crețulescu cofetar în București, a dăruit obiecte în valoare de 1400 lei, D-na Maria C. C. Arion soția fostului Ministru de Culte a dăruit un acoperămint pe Sf. Masă lucrat cu fir de aur, mătase și lână merinos, în valoare de 75 lei și D-l Bănică Miculescu chirurg în Rîmnicul-Vâlcea a dăruit cărți de ritual legate cu piele, în valoare de 55 lei, 50 bani.

Se aduc mulțămiri publice bine-voitorilor și pioșilor creștini, cari aū contribuit cu ofrande în natură și bani, la construirea din nouă a bisericeii din parohia și com. Cucuteni, jud. Dîmbovița și anume: Tănase Sotir Boiangiu-Bezdédu a contribuit cu 5000 lei, Gherghe V. Bănuță Moțăeni a dat toate vopselele necesare și 2 șfeșnice în valoare de 570 lei, Ión N. Popescu Cucuteni, un rînd complet vestiminte bisericești, bani lemne și alte lucruri în valoare de 500 lei, Nicolae Măreșoiu Moțăeni 300 lei, Preotu Ión Popescu Cucuteni

260 lei, Gh. Ión Linsu 245 lei, un număr de 72 locuitori au contribuit cu suma de 2934, Primăria Capitalei Bncurești cu 20 lei, și în genere toți locuitorii din com. Cucuteni, oămunul Cucuteni, au contribuit cu lucru la strângerea materialului ca: lemne, pământ, var etc., cu care s'a cheltuit suma de 14000 lei, deosebit de lucru făcut de întreaga obște, fără a pretinde plată.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Lénca Arginténu care a dăruit 300 lei pentru poleirea timperei bisericei Sf. Vasile din Capitală.

Se aduc mulțămiri publice Onor. Primăriei a Capitalei, care a bine-voit a dona la biserica „Popatatu“ mai multe obiecte luate de la cimitirul Șerban-Voda (Bellu).

Se aduc mulțămiri publice D-lui Ión Calenderu Administratorul Domeniilor Corónei, care a bine-voit a face o completă reparație celor două biserice din parohia Bălteni, com. Cocioac, pictând cu speșele domniei sale două icóne „Sf. Nicolae și Maica Domnului“ dăruind 4 sfeșnice mici de lemn și materialul necesar pentru împrejmuirea Bisericei Bălteni, precum și alte îmbunătățiri ce în tot timpul face.

D-l Grigore Budică a făcut o mică Clopotniță pe două stâlpi de pământ în valoare de 150 lei, la biserica filială „Duminica Tuturor Sfinților“, și a dăruit o candelă aurită în valoare de 12 lei, la biserica catedrală Sf. Ierarh Nicolae, din această parohie. D-l Gheorghe Ursulénu a dăruit un rând vestminte preoțești complet în valoare de 150 lei, pentru biserica filială din Vlădeni, parohia Căndești, o cădelniță de argint chinezesc în valoare de 25 lei, la biserica catedrală Sf. Ierarh Nicolae, din numita parohie. D-l Dimitrie Popa, a dăruit o cruce îmbrăcată cu argint chinezesc în valoare de 36 lei, la biserica catedrală Sf. Ierarh Nicolae și D-l Ilie Florea, a dăruit o candelă de argint chinezesc în valoare de 13 lei, bisericeii Sf. Ierarh Nicolae din numita parohie. Tuturor numiților donatori se aduc mulțămiri publice.

D-na Ecaterina Chirica, din comuna Păucești, județul Roman, bine-voind a dăruii bisericeii filiale „Sfinții Voevođi“ din parohia comunei amintite un rând vestminte preoțești (afară de stihar) de stofă cu fir, în valoare de 120 lei, i se aduc pióșei donatore, mulțămiri publice.

D-l Teodor Cincu mare proprietar din Tecuci, bine-voind a dăruii câte 200 lei anual pentru acoperirea cheltuelilor necesare la întreținutarea desființatului schit de monachi „Tarnița“ din comuna Găgești, jud. Putna. i se aduc pióșei donator mulțămiri publice, pentru asemenea lăudabilă și creștinéscă faptă.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Elena M-țeler, care a dăruit bisericeii parohiale, din Terpezița, jud. Doljiu, un stâncjen de lemne pentru încălzitul bisericeii.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Mirea Gh. Drăguț, din comuna Orlea, jud. Romanați, care a dăruit bisericeii parohiale Sf. Nicolae, din comuna amintită, 2 sfeșnice de lemn în valoare de 14 l.

Se aduc mulțămiri publice D-lor Teodor Liuca, care a făcut reparațiuni stégului bisericeii, și Costică Protopopescu, a dăruit 3 kg., cêră curată în valoare de 12 l., la biserica parohială Bucovățu, jud. Doljiu.

Se aduc mulțămiri publice D-rei I. Cristescu, din com. Vîrtopu, jud. Doljiu, dăruind bisericeii parohiale, din amintita comună, o perdea națională.

Se aduc mulțămiri publice D-nei Smaranda P. Ionescu și D-rei Marióra Morariu, din urbea Corabia, jud. Romanați, dăruind mai multe obiecte bisericeii Sf. Spiridon din urbea amintită la care sînt enoriașe.

D-l Mitrache Mazilu și soția sa Lucsandra, din com. Amărăști-de-jos, jud. Romanați, dăruind bisericeii parohiale din amintita comună, un policandru de bronz cu garnitură de cristal, în valoare de 180 lei pentru această faptă laudabilă și demnă de imitat, li se aduc mulțămiri publice.

Se aduc mulțămiri publice D-lui Cristodor Cafasidis, arendașul moșiei Gabru și D-lui Dumitru Toma, cari au dăruit bisericeii filiale Gabru, parohia Terpezița, jud. Doljiu, un policandru în valoare de 190 l., contribuind la cumpărare cel întău cu 150 lei, iar cel al doilea cu 40 l.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

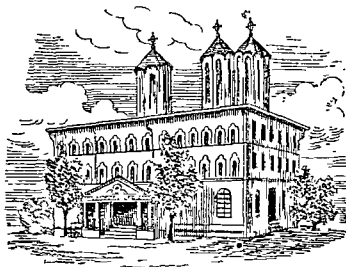
Revista Periodică Ecclesiastică.

Anul al XXIV-lea 1900—1901.

„Predică Cuvântul“
II Timotei, IV. 2.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „CĂRȚILOR BISERICEȘTI“.

1901.

TABELA MATERIILOR.

DIN

Revista periodică eclesiastică, „Biserica Ortodoxă Română“ pe anul al XXIV-lea (1900—1901), însoțită și de numele autorilor.

PARTEA OFICIALĂ.

Acte Oficiale, Epistole irenice pag. 174—179. Un Raport pag. 342—351. Desbaterile Sf. Sinod din sesiunea de Primă-vară pag. 1—160. Raportul Cuv. Protosinghel Teofil Mihăilescu pag. 572—577. Idem către P. S. Episcop al Argeșului pag. 661—672. O Conferință pag. 780—788; 872—885. Desbaterile Sf. Sinod din sesiunea de Toamnă pag. 1—191.

P. S. CALISTRAT ORLEANU.

Sinódele celor d'întăiū trei secole ale Bisericeī Creștine pag. 42—62. Apocalipsul și Părințī Bisericeștī din primele secole pag. 201—209. Eșireā Ebreilor din Egipt 292—310. Iosif Flavie, marele scriitor Iudeū pag. 481—504. Omul, morala creștinā și influența acesteī morale asupra vieței sale pag. 767—772; 896—901.

Dr. DRAGOMIR DEMETRESCU.

Patriarchia de Constantinopol pag. 31—41; 154—161; 271—282. Musica Bisericească pag. 185—200; 729—747; 886—895. Predicā la ziua Sf. Apostolī Petru și Paul pag. 241—247. Aniversarea a 25 ani de Archipăstorie pe scaunul Sfințel Mitropolī a Moldovei și Sucevei a I. P. S. Mitropolit D. D. Iosif Naniescu pag. 361—401. Bisericeștī pag. 554—560. Predica în vechime pag. 972—983; 1138—1149. Cuvîntare la sfința și marea Duminică a Paștelui pag. 1109—1114.

C. ERBICEANU.

Canónele Sinódelor Ecumenice pag. 1—80; 412—443; 505—527; 629—635. Vieța și activitatea literară a Protosinghelului Naum Rîmnicenu pag. 248—270; 121—146. Amintirī din Istoria Bisericească pag. 587—609; 694—720; 801—816; 921—937; 1149—1165. Trei cuvîntări pag. 842—861. Iisus Christos, vieța și învețătura sa pag. 1115—1137.

Dr. M. POPESCU.

Boetiū. Vieța și operele sale pag. 63—73; 162—173. Bossuet pag. 180—184; 902—907. Sistemul Filosofico-Teologic al Fericitului Augustin pag. 283—291; 402—411; 610—621; 748—755; 862—871; 945—954; 1166—1177. Dare de sémā pag. 335—341; 984—993. Religiunea și moravurile Sabeenilor saū Subba pag. 545—551.

Dr. P. GÂRBOVICEANU.

Cronică Bisericească pag. 74—93; 210—226; 321—334; 444—453; 636—641; 908—912. Bibliografie pag. 107—109; 657—660. Predică pentru buna creștere a copiilor pag. 147—153. Andrei Șaguna pag. 528—538. Un Episcopat pentru Românii din Imperiul Turcesc pag. 552—553. Dare de sémă pag. 561—565; 650—651; 773—779. Informațiuni pag. 570—571. Predică despre sănătatea trupului pag. 622—628. Predică despre datoriile copiilor către părinți pag. 721—728. Înarmorintarea P. S. Silvestru Episcop de Huși pag. 817—841. Predică despre datoriile soților pag. 938—944. O societate folositore și patriotică pag. 955—971. Din activitatea păstorală pag. 1186—1188.

ICONOM CONST. NAZARIE.

Derăderea filosofilor păgâni pag. 110—114. De ale bisericilor străine pag. 230—232. Câte ce-va pentru Seminarisții ca viitori preoți pag. 454—469.

ANTIPA ȘI EVGHENIE MACEDONEANUL.

Sfântul Ión Chrisostom pag. 94—106; 539—544; 642—649; 756—766. Despre persóna lui Iisus Christos pag. 1177—1185.

ICONOM COMAN VASILESCU.

Predică pag. 226—229. Cultul saú venerațiunea Sfinților pag. 311—314.

D. POPESCU MOȘOAIA.

Cuvînt la Duminica Sfinților Părinți pag. 315—320.

ICONOM ILIE TEODORESCU.

Predică la Sfinții Apostoli Petru și Pavel pag. 470—472.

IEROM. EFTIMIE GEORGESCU (Pictor).

Mănăstirea Ciolanul pag. 566—569.

EUSEVIE POPOVICI.

Inercarea de a pătrunde cu cugetarea filosofică speculativă în cât-va misteriu despre Sf. Treime pag. 681—693.

PREOT. ATH. VASILESCU.

Monastirea Doljești pag. 994—1000.

DONAȚIUNI.

Pag. 115—120; 233—240; 352—360; 473—480; 578—584; 673—680; 789—800; 913—920; 1001—1008; 1189—1192.

